

**ABAÚJI TERÜLETFEJLESZTÉSI
ÖNKORMÁNYZATI SZÖVETSÉG
3860 ENCS, BEM J. U. 3.**

**A REGÉCI VÁR TURISZTIKAI HASZNOSÍTÁSÁNAK KOMPLEX
TANULMÁNY TERVE**

2002.

„És ha már nem lehet újtát állni a gazdasági fejlődésnek, akkor legalább meg kell menteni valamicskét a Föld eredeti képéből, egy-egy kis paradicsomi maradékot kell csinálni, hogy a késő utódoknak legyen hová elzarándokolniok, ha látni akarják, milyen szép is volt valamikor a világ.”

(Vasárnapi könyv, 1926. január 26.)

1. A TÉRSÉG BEMUTATÁSA

1. 1. Abaúj bemutatása

A történelmi Abaúj vármegye nevét az Aba nemzetségről, illetve az általuk épített Abaújvárról kapta. E festői szépségű vidék Trianont követően az ország középső részéből peremvidékké vált. Ma közigazgatásilag Borsod-Abaúj-Zemplén megye része.

Az Abaúji térség természetföldrajzi szempontból két nagy régióhoz kapcsolódik: az Északi – Középhegységhez és az Alföldhöz. A terület három nagyobb területre tagolható:

- **Zempléni – hegység:** az Eperjes – Tokaji vulkáni hegylánc Magyarországon lévő része. A Hernád völgyétől a Bodrog és Taktaköz süllyedéséig terjed, és több mikrorégióra bontja a tájat. A Gergely – hegy teljes területe, illetve Gönc térségének egy része is erre a területre esik.
- **Cserehát:** a Boldva völgyétől a Hernád völgyéig terjedő terület. A pannon tengeri, tavi és folyóvízi üledék építette. Az Abaúji régióhoz kapcsolódik a Cserehát keleti része, valamint a Kegyetlen térsége.
- **Hernád völgye:** 4 – 6 km széles alföldi területi régió. A Cserehát felől futó patakok apró hordalékkúpjai a völgy keleti oldalába szorították a

folyót, ahol az erózió miatt magaspartok alakultak ki. Ide tartozik Encs térsége és részben Gönc térsége.

A területet keletről a Zempléni – hegység, északról az országhatár, nyugatról a Csereháti – dombság határolja.

Földrajzi fekvése

Abauj az ország legészakibb fekvésű területe, északi határa egyben államhatár, Szlovákiával szomszédos.

A térség földrajzi változatossága a geológiai szerkezettel és a földtani fejlődéstörténettel, az emberi tevékenységi formák, a természeti adottságok és erőforrások táji különbözőségeivel, a humán és ökonómiai tényezők és hatásainak sokféleségével magyarázható.

Domborzati viszonyai

Domborzati szempontból a táj összetevői az ókori-középkori gyűrt röghegységek, a harmadkori vulkáni hegységek, eróziós-deróziós dombságok, hegyláb felszínek és az intramontán kismedencék.

A térség éghajlata

Az éghajlati adottságok közül – mivel a mezőgazdasági termelést nagyban befolyásolja – meg kell említeni, hogy országos viszonylatban a Hernád-völgyében a legkisebb a hótakaró vastagsága.

Felszíni tagoltsága következtében a megye éghajlata nagyon változatos. Az évi napfénytartalom 1 850–1 900 óra. Az évi középhőmérséklet a hegyek magasabb régióiban 6–7 °C, dél felé haladva 8,5 °C, a sík vidéken 10 °C. Az évi csapadékmennyiség 650–800 mm. A térség kedvező időjárási adottságai nagyon előnyösek a turizmus fejlesztése és fejlődése szempontjából.

Vízrajz

A víz alapvető természeti erőforrás, amely befolyásolja az ember megtelepedését és gazdasági tevékenységét. A térség, forrásokban és felszíni vízfolyásokban gazdag, de a folyók és patakok vízhozama – a csapadék idő - és térbeli megoszlásából eredően – nagy vízhozam ingadozásokat mutat.

Abaúji mikrotérségei:

Az Abaúji térséget markánsan öt mikrotérségre lehet osztani:

- ⊖ Encs térsége,
- ⊖ Gönc térsége,
- ⊖ Kegyetlen térsége,
- ⊖ Gergely - hegy térsége,
- ⊖ Kelet - Cserehát térsége.

Az *Encsi kistérség* javarészt a Hernád jobb partján a Cserehádi dombokkal határolt területen található. A népességkoncentráció itt éri el a legmagasabb értéket.

Másik jelentős tájegység *Gönc és térsége*, mely a Hernád bal partján és a Tokaj – Hegyalja között található. A területhez tartozik a Zempléni – hegység egy része is. Történelmileg Göncnek nagyobb hagyományai vannak, mint Encsnek, de a közlekedésileg nehezebb megközelítése következtében elveszítette helyzeti előnyét Encssel szemben a XX. század második felére.

Ugyancsak a Zempléni hegyvonulat részét képezi a *Gergely – hegy térsége*, amely önálló településszövetséggel rendelkezik. Ez a mikrotérség – hasonlóan Gönc térségéhez – jelentős erdőterületekkel rendelkezik. Az aprófalvas településszerkezet jellemzi leginkább e területet, ami a térség hegyvidéki jellegének köszönhető.

A Hernád, illetve a 3-as úttól nyugatra található a *Kegyetlen térsége*, amely nevét a benne található erdőségről kapta. Ezt a területet is aprófalvak határozzák

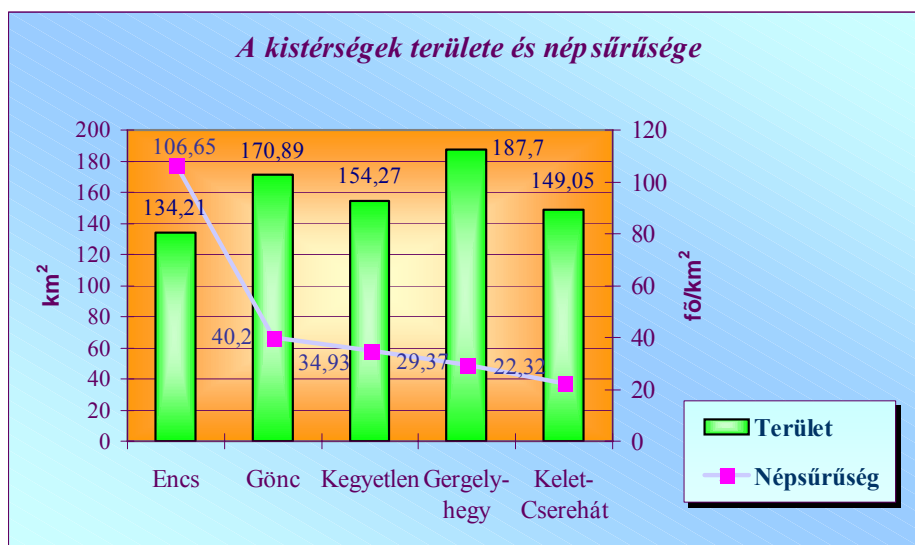
meg döntően, bár jelentősebb népességszámmal rendelkezik Novajidrány (1 490 fő) és Szalaszend (1 166 fő).

Térségünk legnyugatibb részét képezi a **Kelet – Cserehát térsége**. Ez a terület rendelkezik a legtöbb településsel és a legkevesebb népességgel. A helyzetét súlyosbítja, hogy a térség központjaként számon tartott Baktakék lakosságszáma sem éri el az 1 000 főt. Az említettek következtében ebben a térségben is az aprófalvas településrendszer dominál.

Az Abaúji térség területe, népessége és népsűrűsége

Kistérség neve	Területe (km ²)	Települések száma (db)	Népessége (fő)	Népsűrűsége (fő/km ²)
Encs térsége	134,21	10	14 313	106,65
Gönc térsége	170,89	10	6 869	40,20
Kegyetlen térsége	154,27	10	5 388	34,93
Gergely - hegy térsége	187,70	11	5 513	29,37
Kelet – Cserehát térsége	149,05	14	3 327	22,32
Összesen	796,12	55	35 410	44,48

*Forrás: Abaúji fejlesztési stratégia egységes szerkezetben.
Abaúji Területfejlesztési Önkormányzati Szövetség, 2000.*

*Forrás: Abaúji fejlesztési stratégia egységes szerkezetben.
Abaúji Területfejlesztési Önkormányzati Szövetség, 2000.*

A terület gazdasági, társadalmi és infrastrukturális jellemzői

A térséget igazán az aprófalvas településhálózat, az igazából el sem indult modernizáció, a határmenti fekvés, a megélhetési források beszűkülése, a szolgáltatások alacsony színvonala és mindezek hatására bekövetkezett erős elvándorlás következményeként jelentkező erőteljes népesség erózió jellemzi. A térség hagyományos elmaradottságát a megye gazdasági válsága tovább súlyosbította. A korábban ingázó munkanélküliek állásának elvesztése, az integrátori szerepet betöltő nagyüzemek kiesése, a városi szolgáltatásokhoz való hozzájutás nehézségeinek növekedése és az ekkorra kialakult társadalmi struktúra 25–40 %-os munkanélküliséghez, a megyében és országosan is a legalacsonyabb vállalkozói sűrűséghez, a jövedelemtermelő képesség kirívóan alacsony szintjéhez és a szociális támogatási igény drasztikus, az önkormányzatok teljesítőképességét meghaladó mértékű növekedéséhez vezetett.

A térség erősségei közé sorolható a természet viszonylagos érintetlensége, a kultúrtörténeti emlékek, a tradicionális falusi kultúra szokásainak fennmaradása, a hagyományos népi építészet és a településszerkezet megőrzése, amely értékek elsősorban az ipari fejlesztésből való kimaradásnak köszönhetőek. A határmentiség és a kistelepülések emberléptékű, természetközeli életre módot adó közösségei is várhatóan a hátrányból előnnyé válnak. Az idegenforgalom terén az emberléptékű nyugodt tájra és aprófalvakra, a Hernád folyóra, valamint a kulturális emlékekre alapozhatunk, főként a falusi, az öko- és agrárturizmus terén. A természeti és kulturális értékeket felfűző országjárás, családi és baráti közösségek üdülése, erdei iskolák, vadászösvény, gyalogos, kerékpáros és lovas természetjárás, hétvégi agro- és kézműves programok, szakmai turizmus, sportturizmus, gyógy-, illetve fitnessprogramok jelenhetnek meg térségünkben. Ezek kialakításához és bevezetéséhez a lehetőség szerint parasztházak és kúriák, kastélyok felújításával nyert szálláshelyek és a vendéglátás fejlesztésén túl szükséges a környezet tudatos alakítása: a műemlékek, építészeti értékek védelme, az útvonalak jelzése, a települések rendezettségének növelése, virágosítása. A térség speciális adottságaiból következően a már-már

elnéptelenedő aprófalvak új (turisztikai, szociális, rekreációs, távmunka) funkcióval történő megtöltése, a még megmenthető ingatlanok felújítása és az új funkcióknak megfelelő célra történő értékesítése, ezzel a minőségi természetes reprodukciós képesség visszaállításához elengedhetetlen betelepülő népesség vonzása szintén fejlesztési célként jelentkezik.

A térségre két nagyváros volt/van jelentős hatással. Történelmileg e tekintetben Kassa városának vannak nagyobb hagyományai, de határátrendezések következtében a térségre gyakorolt hatása csökkent. Helyét Miskolc vette át. Encset egykor tudatosan fejlesztették a város nélkül maradt csonka Abaúj vármegye központjává. 1984-ben a várossá válás érdekében hozzácsatolták Gibártot, Fügödöt és Abaújdevecsert. A város egy nagyobb térség gazdasági, kereskedelmi és általános ellátó központja lett.

A térség infrastrukturális lehetőségei is jelentősen eltérnek a mikrotérségeken belül. Az Encsi kistérség kivételével az összes tájegységre jellemző egyfajta zártság, hiszen ezeken a területeken szétszórt és kis létszámú települések találhatók. Az úthálózat elmaradott, tömegközlekedése is fejlesztésre, modernizálásra szorul. A kelet – nyugat irányú közlekedés a rossz úthálózat miatt korlátozott. Megoldatlan a szennyvíz- és szemétkézelés. Meghatározó jelentőséggel bír a nemzetközi 3-as számú főútvonal jelenléte, amely a Helsinki – folyosó része és ezzel a térség észak – dél irányú közlekedése biztosított. Mivel településeken halad keresztül, egyre kevésbé tud megfelelni az egyre fokozódó személy- és teherforgalomnak. A főútvonal átépítése, korszerűsítése (beleértve a nyomvonal szélesítését, illetve a településeket elkerülő útszakaszok építését is) az elkövetkezendő évek legnagyobb kihívása térségünk számára. Ebből már megvalósult a Novajidrányt elkerülő szakasz megépítése. Másik, földrajzilag meghatározó jelentőségű a Szlovákiában eredő, Magyarországon a Sajóba torkolló Hernád folyó, melynek teljes hossza 284 km. Ebből 118,2 km hazánk területén van. A terület ellátottsága szempontjából és fejlődésében nagy előrelépést jelentett a gázvezeték kiépítése, valamint a korábban rendkívül elavult telefonhálózat korszerűsítése és bővítése.

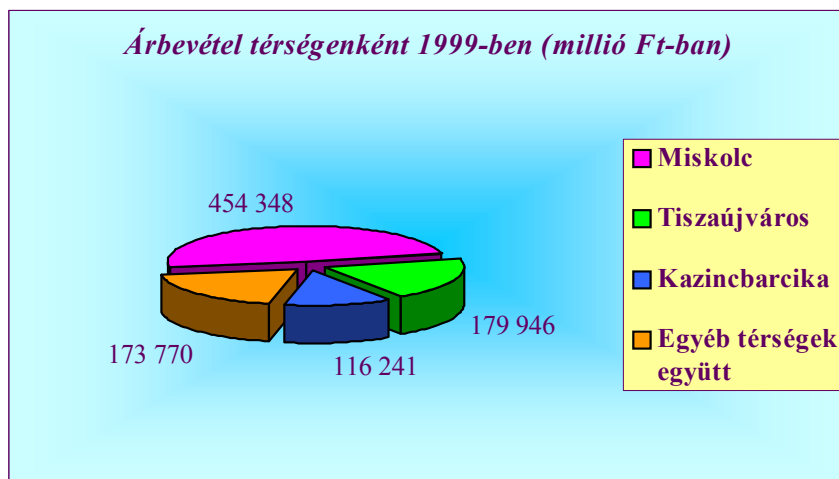
A térség lakosságának jelentős része Encs térségére koncentrálódik (40,4 %). Ez a terület azonban a térség teljes területének csak 16,8 %-a. Ha szigorúan csak Encs városát és közvetlenül szomszédos településeket vesszük számításba (Forró, Méra, Ináncs, Novajdrány), akkor azt az eredményt kapjuk, hogy 10 %-nyi területen él a térség közel 40 %-a.

A speciális adottságokból adódóan elengedhetetlenül fontos a cigány lakosság gazdasági aktivizálása, a fejlesztésekbe való progresszív bekapcsolása, az erre való felkészülésüket célzó programok indítása.

A vállalkozások fejlődése érdekében az új vállalkozásokat segítő, a régiakat megerősítő inkubációs tevékenységre, a környező térségek ipari üzemeibe történő beszállítói kapacitások növelésére, a raktározási és logisztikai szolgáltatások fejlesztésére, a vertikális és horizontális gazdasági integrációk, új típusú szövetkezesek kialakítására, a kézműipar megerősítésére irányuló programok kerülnek előtérbe.

Összességében elmondható, hogy az encsi környék a többihez viszonyítva kiemelkedik, hiszen minden tekintetben jobban ellátott, mind infrastrukturálisan, mind szolgáltatások mennyiségében és minőségében, illetve az egyéb ellátottság tekintetében is.

A térség gazdaságának jövedelmezősége rendkívül alacsony. A gazdálkodásra a többszereplőség jellemző. A vállalkozások jelentős része nem a termelő szférában tevékenykedik. A kereskedelem területén 43 %, a szellemi szabad foglalkozás keretén belül 22 % működik.

Forrás: APEH B –A – Z Megyei Igazgatósága

A megye gazdaságának egyik lényeges jellemzője a jelentős területi, illetve kistérségenkénti gazdasági differenciáltság. Ezen különbségek alapja, hogy a befektetett tőke 84 %-a a három kiemelt térségben (Miskolc, Tiszaújváros, Kazincbarcika) működik, ahol a lakosság 52,5 %-a él, míg a további nyolc kistérség – Sátoraljaújhely, Ózd, Sárospatak, Mezőkövesd, Szerencs, Encs, Edelény, Szikszó – a működő befektetések értékéből 16 %-kal részesedik 47,5 %-os lakossági részarány mellett. A különbségek a személyi jövedelmekben is megmutatkoznak. Ennek 65,6 %-a realizálódik 52,5 % lakossági részarány mellett a kiemelt térségekben, így a nem kiemelt térségekbe a jövedelmek 34,4 %-a jut.

A térségre jelenleg a területre vonatkozó ágazati programok, így a turizmus, a kézművesség, a határmenti kapcsolatok, a gyepalapú szarvasmarha-tenyésztés, a kecsketenyésztés, a gyógynövénytermesztés, az idősgondozás, az információs rendszer, a természetvédelem fejlesztésére készültek programok. Az agrárágazatban a természeti adottságokhoz igazodó gyümölcsstermesztés (kajsziabarack, bogyósok) és –feldolgozás, a már említett gyepalapú állattartás és termékeinek feldolgozása, a gyógy- és fűszernövények gyűjtése, termesztése, a méztermelés és –feldolgozás, a sörárpa és az olajos magvak termelése, az erdőtelepítés, vadgazdálkodás élveznek prioritást.

1. 2. A Gergely-hegy térségének bemutatása

A vizsgált térség Magyarország legelmaradottabb területe. Az elmaradottság valamennyi ismérve megtalálható itt, melynek végső jelzőszáma a drasztikus és aggasztó népességcsökkenés.

Természeti adottságok

A kistérség Borsod – Abaúj – Zemplén megyében fekszik, a Hernád folyótól keletre, a Zempléni – hegység irányában, közelebb a szlovák határhoz, mint a megyeszékhelyhez. Területe 187,7 km², a megye területének mindössze 3,1 %-a. Lakónépessége kevesebb, mint 6 ezer fő. A kistérségben a megye népességének alig 0,8 %-a él. Ezekből az adatokból következik, hogy igen alacsony a népsűrűség (25 fő/km²).

A kistérség településeinek területe, népessége, népsűrűsége

Település neve	Területe	Népessége	Népsűrűsége
Arka	9, 49	127	13, 38
Boldogkőújfalu	10, 98	516	46, 99
Boldogkőváralja	21, 99	1 131	51, 43
Fony	40, 55	380	9, 37
Hejce	9, 51	282	29, 65
Hernádcéce	9, 91	251	25, 33
Korlát	7, 91	354	44, 75
Mogyoróska	19, 17	107	5, 58
Regéc	27, 21	90	3, 31
Vilmány	12, 57	1 340	106, 60
Vizsoly	18, 41	935	50, 79
Összesen	187, 70	5 513	28, 28

Forrás: Abaúji fejlesztési stratégia egységes szerkezetben.

Abaúji Területfejlesztési Önkormányzati Szövetség, 2000.

A kistérség minden szempontból rendkívül heterogén. Kis területi kiterjedése ellenére három földrajzi kistáj, a Központi Zemplén, Abaúji Hegyalja, és Szerencsköz területén helyezkedik el.

A kistérség kicsi hányada a **Központi Zemplén** kistájhoz tartozik. Erre a kistájra a hegyvidéki arculat jellemző, a földterület 85 %-át erdők foglalják el, a szántó aránya alig éri el az 5 %-ot, így az erdőhasznosítás meghatározó. Felszíne erősen szabdalt, vulkáni hegység. A Boldogkőváralján előforduló andezit kő (zúzaléknak alkalmas), mint előforduló ásványvagyon, és a vár, mint turisztikai vonzerőt jelentő érték említésre méltó.

Az **Abauji Hegyalja** észak–dél irányban hosszan elnyúló, de keskeny sávot elfoglaló kistáj, ehhez a földrajzi kistájhoz tartozik a kistérség településeinek többsége, dél felől közelítve: Boldogkőújfalú, Korlát, Fony, Mogyoróska, Regéc.

A kistáj felszíne 120–200 m szintkülönbség között változó, nyugati kitettségű, sok kis patak völgygel tagolt dombosság, a Zempléni hegy lábánál. Talajai között a barna erdőtalaj, és a csernozjom barna erdőtalaj (ezek a Hernád völgy felé néző lejtőkön találhatóak, és viszonylag jó minőségűek) a meghatározó. Az előző kistájhoz, de az országos átlaghoz képest is rosszabb a földminőség (a szántó átlagos aranykorona értéke 14, 69).

A kistáj tájképi szépsége kiemelendő csakúgy, mint számos középkori kultúrtörténeti emléke, templomok és várromok (Hejce, Korlát, Regéc). A kistáj e részének nincs kitermelhető mennyiségű ásványvagyona.

A települések csak bekötőutakon közelíthetők meg, a közlekedési és szállítási feltételek mostohák.

A kistérség **Szerencsköz** kistájhoz tartozó része viszonylag jó adottságú (a települések a kistáj déli részétől kiindulva: Hernádcéce, Vilmány, Vizsoly), mely a Hernád folyó keleti partja és a hegyvidék közötti sávot foglalja el. Medence jellegű, lényegében átmenetet képez a síkság, és a meredek lejtésű hegyvidék között. Gyengén szabdalt, az erózióknak közepesen kitett dombvidék.

A kistérség e részének viszonylag jók a közlekedési és szállítási feltételei, elsősorban a Hernád völgy irányába (a 3. sz. főút, és a vele párhuzamosan futó vasút), de Szerencs irányába is (vasúti szárnyvonal és közút).

A turizmus számára látnivalót az Aba – hegy hidrokvarcit kúpja, és néhány kultúrtörténeti emlék (vilmányi és vizsolyi templom) jelent, de ezek nem fejtenek ki igazán számottevő vonzerőt.

A kistérség éghajlati elemei eltérnek az országos átlagtól, az évi csapadékmennyiség magasabb, az átlaghőmérséklet alacsonyabb. Nincs azonban olyan szélsőséges éghajlatelem, ami a hagyományos mezőgazdasági termelést korlátozná.

Közgazdasági adottságok

Tipikusan aprófalvas kistérség, hiszen a 14 településből csupán két település lélekszáma éri el az ötszáz főt. Ezek közül a legkisebb települések: Arka (127 fő), Mogyoróska (90 fő), Regéc (107 fő). Kifejezetten rosszak a közlekedési és szállítási feltételek. Noha a víz- és a telefonhálózat kiépítése megtörtént, sem a szennyvízelvezetés, sem a hulladékgazdálkodás nem megoldott.

A kistérség nem rendelkezik semmi olyan ásványvagyonnal, amely számottevő ipar megtelepedésének a reményét keltené. Gyakorlatilag egyetlen településén sem található semmiféle ipartelep. Más ipari tevékenységek számára is csupán az egyre rosszabb összetételű munkaerőt kínálja, és ez a tapasztalatok szerint nem elég vonzeró. Az utóbbi években a munkahelyteremtést és gazdaságfejlesztést szolgáló állami támogatásaiból helyi kezdeményezések híján a kistérség gyakorlatilag csak csekély mértékben részesült.

A térségre az elöregedés, az elvándorlás jellemző. Ebben a szakképzettek, diplomások járnak az élen: értelmiség nélkül maradtak a települések.

A térségre valamikor a jellemző legeltetési állattartás helyett a nagyüzemi gabonatermesztő mezőgazdaság vált általánossá, majd a szövetkezetek szétesésével a birtokszerkezet felaprózódása lett a probléma.

A kistérség öt kisváros (Encs, Gönc, Szerencs, Sátoraljaújhely, Sárospatak) vonzáskörzetében létezik, de ezek a kisvárosok a kistérség szabad munkaereje számára még a jobb időkben is csak szűken kínáltak munkaalkalmat.

Helyi munkaalkalmat szinte kizárólag csak a mezőgazdaság (kisebb mértékben az erdőgazdaság), a helyi szolgáltatások (oktatás, egészségügy, kereskedelmi ellátás, közigazgatás) jelentenek, igen szerény mértékben.

1998-ban közel 140 vállalkozás működött a kistérségben, ebből 110 egyéni vállalkozás, 20 pedig betéti társaság volt. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma fele annyi, mint a megyei átlag.

A kistérségben a turizmusnak, pontosabban az idegenforgalom fogadásának vannak tapasztalatai, egyrészt a történelmi építészeti értékekhez, másrészt a természeti értékekhez kapcsolódva, de ezek a turisztikai lehetőségek inkább csak helyi vonzerőt jelentenek, a gazdasági hasznuk még csekély. Sajátos turizmust képviselnek azok a városlakók, akik megüresedett helyi parasztportákat vásároltak, és gondoskodnak közvetlen környezetük rendben tartásáról.

Sokat segített a természetvédelmi területek megléte, hiszen ezzel az állami szabályozás lehetősége megmaradt, de ennek pozitív hatásai még nem jelentkeztek. A centrumtól való jelentős távolság, az aprófalvas jelleg, a határmenti fekvés mind olyan hátrányokkal jártak, hogy igazgatási szempontból is a legelmaradottabb terület lett a kistérség.

2. ZEMPLÉNI-HEGYSÉG

A Zempléni-hegység javarészt érintetlen, egybefüggő erdősségei, sátor formájú hegyei, festői völgyei, egykori várak romjaival vadregényes kirándulásokat, nagyszerű túrákat ígérnek a környéken portyázóknak. A városi élet forgataga után órákig, napokig háborítatlanul túrázhatunk, kirándulhatunk,

miközben megcsodálhatjuk a ritka, de itt még virágzó növényeket (boldogasszony papucs, kárpáti fogasír, hegyi kökőrcsin, stb.)

Értékes a gombaflóra is: a császárgomba, kucsmagomba, tinóruk. Gazdag vadállománya révén híres vadászterület. Természetes életközegben megfigyelhetjük a vadakat, madarakat.

A Zempléni-hegységben 18 település területén, mintegy harmincezer hektáron került kijelölésre a Zempléni Tájvédelmi Körzet, mely a fokozottan védett részek kivételével szabadon látogatható. A Zempléni-hegység több mint 340 km. hosszúságú jelzett turista útvonalával szerteágazó lehetőséget kínál a kirándulásra, akár többnapos túrára is. Ezen turistautak teljesen behálózzák a hegységet, így mindenki megtalálja a magának megfelelőt. Legismertebb jelvénytulajdonos turistaútvonal az országos Kéktúra, melynek közel 90 km hosszúságával, kb. 26 óra menetidővel Boldogkőváralja – Regéc – Makkoshotyka – Vágáshuta – Bózsva – Füzér – Lászlótanya útvonalon halad végig. A Rákóczi-túra szinte az egész hegységet átfogó, öt várat érintő túraútvonal. A háromnaposra tervezett túra Füzérről indul (piros sávval jelzett), majd Hollóházán, Telkibányán át vezet Amadé vár és a Regéci vár romjaihoz. A harmadik nap Erdőhorvát, Komlóska (Pusztavár), Sárospatak (Rákóczi vár) az útirány.

2. 1. Zempléni Tájvédelmi Körzet

Az 1984 végén alakult, 26 788 hektáros TK a Zempléni-hegység nagy részét foglalja magába, amelynek köztömeget a 14-16 millió évvel ezelőtt működött vulkánok hozták létre. A tűzhányók közé helyenként tenger is benyomult és üledékei, valamint a beszóródó vulkáni tufa számos növény és állat ősmaradványát őrzi.

A tájvédelmi körzet hegyeit túlnyomórészt lomberdők borítják: tölgyesek, gyertyános-tölgyesek és bükkösök, a völgyekben futó patakokat égeresek kísérik. A hegység lágyszárú növényzete rendkívül változatos, sok a közeli Kárpátokkal közös, magashegyvidéki flóraelem. A védett ritkaságokat felvonultató élőhelyek közül kiemelkednek a hegyi kaszálórétek, a tocsogós lápok, a színpompás sziklagyepek és a korpafüves, áfonyás bükkösök, nyíresek.

Állatvilága a sajátos flórához kapcsolódóan szintén rendkívül változatos. Megtalálható itt a védett hazai emlősök legtöbb faja és néha egy-egy farkas is átkóborol a szomszédos Kárpátokból. Madárvilágára jellemző a hegyvidéki fajok jelenléte. Ilyen például a fekete gólya, a nappali ragadozó madaraink, összes hazai bagolyfajunk, vagy a ritka, földön fészkelő fajtánk, a császármadár. Az állatvilágból legnagyobb számban a legkisebbek, a rovarok és egyéb gerinctelenek képviseltetik magukat. Számtalan olyan faj találta meg itt életfeltételeit, amely az országban máshol nem fordul elő.

Természetesen egy tájvédelmi körzethez a természeti adottságok mellett hozzá tartoznak kulturális és történelmi múltjának emlékei is. Az Árpád-kori várak híres romjai (Füzér, **Regéc**, **Boldogkő**), a hegyek szépsége, vadregényessége talán az ország egyik legszebb vidékévé varázsolja a Zemplént.

3. TURISZTIKAI ATTRAKCIÓK

3. 1. „A természeti táj szépsége”

1.) *Regéci várhegy*

A 624 méter magas, vulkáni eredetű sziklahegy egy dácitkúp, vagyis vulkáni kráterdugó. A könnyebben málló felső részét a külső erők lepusztították.

2.) *Boldog-kő várhegye*

A 737 méter magas Magoska egy vulkáni hegy, amely a vulkáni hamuból felhalmozódott riolittufából épült fel. Ezt a kőzetet az utóvulkáni működések (gőzök, gázok, forró vizes oldatok) kemény ellenálló kőzetté alakították, majd a külső erők megcementálták és egy telér alakú képződmény lett.

3.) *Boldogkőújfalu*

A Nagykorsós hegycsoporton elhelyezkedő kőtenger, amelyet a kiömlő láva és a kihülés során függőlegesen megrepedezett kőzetszerkezet hozott létre, amely nagy geológiai jelentőségű. Ezek mentén az összefüggő lávatarakó felaprózódott. A kőtenger mai képét Pannon tenger hullámjainak felszínalakító munkája alakította ki, az andezit letarolásával.

4.) *Telkibánya*

A Gyepű (534 m) és Kánya (580 m) hegyekben a kőzeteket hidrotermális folyamatok alakították és ennek következtében arany, ezüst és pirites telérek, valamint hidrokvarcit telepek, gejzírtömbök keletkeztek a sokáig elhúzódó utóvulkáni működések során.

5.) Amadé hegy

570 méter magas, az északi oldalán 500 méter magasságban négy jól elválasztható sziklafal van. Az első 400 m hosszú, a második 500 m hosszú és kanyarodik, a harmadik 300 m hosszú és a negyedik patkó alakú és kb. 600 m hosszú, valamint a hegy tetején található Amadé várának romja.

6.) Pengőkő

A Tokár tető 742 m magas, hegy oldalában 600 m magasan elhelyezkedő, 500 m hosszú egybefüggő sziklafal.

7.) Rákóczi-kő

A Nagy-oldaltető 639 m magas. Hegyen elhelyezkedő egyedülálló sziklafal, amely alatt a Rákóczi forrás található (Regéc).

8.) Hosszú-kő

A bohó 733 m magas hegy oldalán elhelyezkedő 300-350 m hosszú sziklafal.

9.) Nagy Péter mennykő

709 m magasan elhelyezkedő 350 m hosszú sziklafal/sziklatető.

10.) Jégbarlang

A Király hegy (375 m) lábánál helyezkedik el. A térségben egyedülálló jelenség.

11.) Nevezetes források

- *Mátyás király kútja*: a Király hegy (375 m) lábánál, a Dongó völgyben helyezkedik el (Telkibánya).
- *Fehér kút*: a Bán hegy (757m) lábánál és a Szerencs patak völgyében helyezkedik el. (Hejce).

- *Rákóczi forrás*: a Nagy-oldal-tető (639 m) lábánál, a Király-kúti patak völgyében helyezkedik el. (Regéc).
- *Bónyi kút*: a Három hegy (431 m) lábánál, a Csonkás völgyben helyezkedik el. (Mogyoróska).
- *Soltész kút*: az Amadé hegy (563 m) lábánál és a Kispatak völgyében helyezkedik el. (Gönc Amadé várrom).
- *Rezső bácsi kútja*: a Hosszú réten (463 m) helyezkedik el. (Fony)
- *Gecej forrás*: a Gecej hegy (445 m) lábánál, az aranyosi völgyben helyezkedik el.
- *Blaskó kút*: a Som berek (620 m) hegy lábánál, a Tekerjes völgyben helyezkedik el.
- *Perei kút*: a Hosszú völgyben helyezkedik el.
- *Hársas kút*: a Szegénylegény hát lábánál, a Hideg völgyben helyezkedik el.

12.) *Vizsolyi kőfejtő*

A mai geológiai bemutatóhely a földtörténeti harmadkorban, a miocén kori vulkanikus kitörések eredményeként riolittáva, majd annak tufája, riolittufa került a felszínre. A bemutatóhelyen tölcészerűen kiszélesedő nyílások láthatók, amelyek forró gőzök és gázok – ún. fumarolák – feltörésének eredményeként keletkezett. A kőfejtőben fejtett könnyű testsűrűségű, jól faragható tufa kőzetet a lakosság az elmúlt évszázadok során falazó anyagként, valamint vakolásra és padlás szigetelésére hasznosította.

A terület egy fokozottan védett madár, a gyurgyalag kedvenc költőhelye.

3. 2. Jellegzetes hegyvidéki falvak

Fony története, hagyománya, kultúrája

A terület földrajzi felosztás alapján az Északi-középhegység nagy tájegységében a Zempléni hegyvidék közép tájegységén belül helyezkedik el. A

község a peremlépcsős hegység szegély keleti, ún. meződülő kis tájegységen belül fekszik. A szőlő és gyümölcsstermesztés a meződülő területén kisebb-nagyobb foltokban előfordul, de ez a táj már nem számít a hegyaljai történelmi borvidékhez. A meződülőn a bor kivitelét biztosító „bor út” haladt. Ezeken a kevésbé termékeny vidékeken az ún. fuvaros, vagy szekeres falvak alakultak ki, melyek a Lengyelország és Oroszország felé irányuló bor exportot bonyolították le, ilyen települések voltak Vizsoly, Vilmány, Gönc stb.

A térség alapköze vulkanikus eredetű. A vulkánok elhalála után az ún. posztvulkáni jelenségek még sokáig tartósak. Így a hegyvidék számos pontján, mint a mogyoróskai Kunhegyen vagy a közeli Hernádcécén, gejzírek működtek. A vulkáni hasadékok egyikén a kúp alakú, réteges dácittömbre települt a regéci vár. A jégkorszakban az alacsonyabb peremlépcsőkön pl. Fony térségében nyirok rakódott le, míg a magasabb régiókban kőtengerek, kőfolyások keletkeztek.

Regéc, Mogyoróska

A falu a várhegy tövében, a Regéc patak völgyében épült fel. A völgy mindkét oldalán nagyon sok bővizű forrás található. A falun keresztül megy a Vilmányt – Tolcsvával összekötő országút. A 20. század első évtizedeiben ezek földutak voltak. A makadám utak kiépítése csak a század közepén kezdődött. A falu tipikus egy utcás település, egyik oldalon folyamatos beépítéssel. A másik oldal beépítését a patak nyomvonalára szabdalja, ill. szabja meg.

A falu egész kül- és belterülete a Zempléni Tájvédelmi Körzet területére esik.

Regéc a megye északkeleti részén, a Zempléni-hegység nyugati részének magas hegyekkel körülvett szép völgyében elhelyezkedő község.

Ha a zempléni Istvánkúton délnyugatnak vesszük az irányt, szelíd lankák hátán, vadvirágos kaszálóréteken keresztül érjük el Regécet, majd Mogyoróskát. E két apró falu egymástól nem messze bújik meg abban a völgyben, amely kelet-

nyugati irányban húzódik, és a Zempléni-hegységet egy középső meg egy déli részre osztja.

A századforduló térképein – Mogyoróskához hasonlóan – még Regéc is becézett formában, Regéczke faluként szerepel. Az azóta eltelt időben – miközben Mogyoróska megőrizte nevét – Regéczke a komolyabban hangzó Regéccé változott. Ez a változás azonban csak a nevében tükröződik: Regéc valójában mindmáig egy kedves kis hegyi falu maradt, amolyan Regéczke.

Mindkettőt – mint irtásfalut – a középkorban alapították, s mindkettő úgynevezett erdőtelkes település. Az irtásfalvak a letelepítések végett kivágott erdők helyén keletkeztek. A terület birtokosa egy meghatározott, „leirtott” erdőrészt helyének a benépesítésére szerződést kötött egy „vállalkozóval”, az erdélyi románok és a kárpátaljai rutének sorából kikerülő előljárával: a kenézzel. A megbízott kenéz gyűjtötte össze a letelepülni vágyókat, majd az új faluhelyet velük népesítette be. A települések meghatározott szerkezet szerint épültek ki. A területet szalagtelkekre osztották, s a lakó- és melléképületek lehetőleg a völgybe, patak mellé vagy árvízmentes magaslatokra kerültek. A hegy oldalában következtek a hasznosítható területek, a szántó, majd legelő, legfelül az erdő. Mogyoróska éppen fordított szerkezetű: a főutca egy hegygerincen húzódik végig, a hosszú és keskeny telkek a völgy felé futnak. A felmérésekből kiderült, hogy az eredetileg többségében ruszinok lakta Mogyoróska néhány évszázad alatt teljesen asszimilálódott a magyar faluközösséghez.

Bretzenheim Ferdinánd 1825-ben megépítette az első magyar porcelán gyárat a szomszédos Telkibányán. Az itt készült termékeket „Regécz” jelzéssel látta el, s a virág- és szőlőleveles valamint petrezselyem mintás tárgyak regéci porcelán néven váltak ismertté a XIX. század közepén.

Hejce

A vidék hazánk legszebb tájai közé tartozik. Kevés hely van az országban, ahol annyi történelmi és kulturális sajátosságot vonultattak fel az évszázadok, mint e kis településen. Különleges értékű növény- és állatvilága, és más természeti értékei a természetvédelmi ritkaságok sorába emelik.

Hejce a 784 m magas vulkáni kúp, a Gergely-hegy lábánál fekszik. A falut kettévágja a Fehér kútról eredő Szerencs patak, melynek medre, a rajta átívelő barokkhidakkal, különleges hangulatot áraszt az egész községre. Páramentes, szép időben a magas Tátraig is ellátni. A nyugati látóhatárt a Hernádvölgy túloldalán hegyek zárják le. A falu fölé magasodó Borsó- és Gergely-hegy útját állja az észak, északkelet felől támadó szélnek. Ezek a hegyek kivételes adottságú falucskát védenek, amely a Zempléni Tájvédelmi Körzet része.

Hejcét a szakemberek a térség legértékesebb település-együtteseként tartják számon. A számos műemlékként védett területein túl kivételes értéket képviselnek lakóházai, így a teljes településszerkezet. A népi építészeti hagyományokat őrző lakóházak jellemzője a fésűs beépítés, és az utcára merőleges tetőgerinc. Egyedülálló a falu alatt húzódó pincerendszer, mintegy száz pincével.

A falu ezeréves voltát oklevelek tanúsítják, melyek szerint István király, amikor 1009-ben az egri püspökséget alapította tíz falut adományozott a püspökségnek. Ezek között volt Hejce is. Ezt IV. Béla 1261-ben új alapító levélben erősítette meg.

Az 1600-as években a falu mezővárosi rangot kapott. Jellemzően ekkor a lakosság 1300 fő körül volt. A XVIII. században a falu elvesztette ezt a státuszt. A szőlőművelők, és földművesek megfogyatkoztak, ezáltal a lélekszám is csökkent. A kivándorlási hullámok és a két világháború szintén befolyásolta Hejce lélekszámának alakulását.

3. 3. Kulturális örökség

3. 3. 1. Regéc vára

A két falu között a Kun-hegy tetején – Mogyoróskához közelebb – áll a regéci vár maradványa.

A regéci vár nemcsak Magyarország egyik legfestőibb várromja, de a történetét különös legenda övezi, mely szerint a Rákóczi család kincsei a vár alatt maradtak eltemetve! Regécet a XIII. században építették, de nem ismert, hogy az 1241-42-es tatárjárás előtt vagy után. 1285-ben a tulajdonos, Baksa György sikeresen megvédte a tatárok újabb támadása ellen, és ezzel a tatár vereséggel lett vége az utolsó tatár invázióknak. A XIV. század első évtizedére a vár a nádor tulajdonába került, aki Petenye Péternek ajándékozta. Aba és Petenye fellázadt Károly Róbert király ellen, és 1312-ben a Drugeth Fülöp vezette ostromban a vár elesett. A király Regécet más várakkal együtt Brankovics Djuradj szerb hercegnek ajándékozta hűségéért cserébe. 1460 körül Mátyás király a várat Szapolyai Imrének adta.

Az 1526-os mohácsi csata után a vár gyakran cserélt tulajdonost a két rivális Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd között. 1527 őszén, miután Ferdinánd serege Tokajnál Jánost legyőzte, Regéc harc nélkül megadta magát a Habsburg erőknél. Rövid idővel ezután János király visszafoglalta a várat. 1529-ben a Hans Katzianer által vezetett Habsburg sereg újra elfoglalta Regécet, de bizonyos idő múlva újra visszakerült Szapolyai irányítása alá. 1536-ban a várvédők sikeresen ellenálltak a Habsburg rohamoknak, de 1540-ben János halála után a vár Ferdinánd kezébe került. Különböző tulajdonosok után 1646-ban Rákóczi György erdélyi fejedelem lett a vár ura.

Ez volt Regéc dicső korszaka. Rákóczi-várként lett ismert, bár nem ez volt a család elsődleges lakhelye. 1672-ben I. Rákóczi Ferenc összeesküvést szervezett a Habsburg császár ellen; több magas rangú Habsburg tisztet tartott fogva a várban. Az összeesküvés két hét múlva elbukott, és a Habsburg sereg

elfoglalta Regécet. A legtöbb összeesküvőt lefejezték, de Rákóczi magas váltságdíjat fizetett, és szabadon engedték. 1670-es és 1680-as években zajló kuruc felkelés vezéréhez, és megerősítették a várat. 1682-ben, és később 1684-ben Zrínyi Ilonának sikerült megvédenie a várat a Habsburg ostromoktól, de 1685. november 5-én Caprara generális előtt a vár kapitulált. Regéc bevétele után az osztrák katonák kifosztották és részben lerombolták a várat, lakhatatlanná téve azt. Regéc fokozatosan romjaira hullott.

A vár romjai még eredetiek. A külső falak épek, a tornyok egy része még áll. A palotaépület maradványai is korabeliek, a romok mennyisége kicsit több az alapoknál. A romok elég nagyok, hogy bátorítsák a további kutatásokat, és a várról nagyszerű kilátás nyílik a környékre.

A falu határában volt még két kolostor, de ezeknek ma már a maradványai sem találhatóak meg. A településen belül régi műemlék jellegű épületek nem maradtak meg.

A régi házak legtöbbször kőből épült, viszont jelentős hagyománya volt az úgynevezett paticsfálnak /favessző váz és agyag tapasztás/. Több lakóház is épült ezzel a módszerrel, mára azonban csak egy-két melléképületnél találkozhatunk ezzel az ősi építészeti móddal.

A várrom ma a turisták kedvelt kirándulóléhelye. Itt található az országos **kék túra** és a Zempléni-hegység jellegzetes túraútvonala, a piros jelzésű **Rákóczi-turistaút**.

Az országos **Kéktúra** zempléni szakasza közel 90 km hosszúságával, 26 óra menetidejével Boldogkőváralja – Regéc – Makkoshotyka – Vágáshuta – Bózsva – Füzér – Lászlótanya útvonalon halad végig.

A **Rákóczi-túra** Füzérről indul, Hollóházán, Telkibányán keresztül, érinti Amadé várát, majd Regéc – Erdőhorváti – Komlóska, és végül Sárospatak Rákóczi-vár az útvonal.

A várat 2000-ben kezdték el régészetileg újból feltárni. A munkálatok során rendkívül értékes 17. századbeli edény-, cserépmaradványokat találtak, amelyekhez hasonló stílusúak eddig Magyarországon csupán Sárospatakon találtak. A feltáró munkálat az idén tovább folytatódik.

A későbbiek során a régészeti feltárásokból eredő leletek kiállításra kerülnek Regéc községben. A vár kultúrtörténetéről állandó jellegű kiállítást terveznek a kialakítandó faluházban.

3. 3. 2. Boldogkőváralja

Boldogkő az „Oroszlánsziklát” koronázó vár

Boldogkőváralja története az idők folyamán összefonódott a vár történetével.

Boldogkő vára: nagyon tekintélyes rész maradt épen belőle, a Zemplén egyik gyöngyszeme ez a vár.

A vár neve visszavezethető a szláv Bod személynévre, illetve a Bódva folyó nevére. Első alakjában a vár neve Boldvakő, ebből lett Bodókő, illetve népetimológiás átalakítással Boldogkő.

A 13. század második felében épülhetett a Hernád völgye fölé magasodó, észak-déli irányú, hatalmas méretű, ámde keskeny andezittufa tömbön, amelynek alakja fekvő oroszlánhoz hasonló. A régészeti feltárásnak köszönhetően tudjuk, hogy az 1280-ra minden bizonnyal felépülő vár magva egy négyszögletes, csaknem 3 m vastag falú s mintegy 35 m² belső alapterületű öregtorony lehetett. Ezt valószínűleg fallal vették körül (nyomait nem sikerült megtalálni).

A Tomaj nembeli Tibától 1282-ben IV. László király cserével szerezte meg. 1300-ban Aba Amadé és fia, László örökbirtoka. 1317-ben jutott királyi

kézre. Valamikor a 14. század első felében jelentősen bővítették a várat: az öregtoronytól északra felépítettek egy palotaszárnyat, amelyet a toronytól kicsiny udvar választott el. A palotát északról ma is magasán álló falú, háromszögletű torony védte. A szokatlan formát a terepviszonyok magyarázzák. Az udvaron ekkor vájhatták a sziklába a 26 m mély ciszternát is (eredetileg valószínűsíthetően kútnak készült). Az említett épületeket kívülről még egy palánkfal védhette a keleti oldalon (sziklába faragott cölöplyukai az ásatás során előkerültek). Lehetséges, hogy ezek az építkezések a Drugethek nevéhez köthetők, ugyanis 1342-től tisztségével együtt járón Druheth Fülöp és Vilmos kezén találjuk a várat.

1388-ban Zsigmond király elzálogosította Czudar Péternek, majd 1396-ban az ő özvegyének. 1403-ban Perényi Péter a Zsigmond elleni lázadóktól elfoglalta a király részére. 1422-ben kapta adományul Lazarevics István szerb despota, akinek birtokait Brankovics György despota örökölte. 1456 után ismét királyi birtok. Mátyás király többször elzálogosította. Birtokosai gyakran változtak, volt a Szapolyaiak kezén csakúgy, mint a mohácsi csatában hősi halált halt Tomori Pálén.

A 15. században tovább bővítették a várat – két szakaszban. A déli oldalon szabálytalan négyszög alakú tornyot emeltek, amelyhez palánkfal csatlakozott. Majd megépült a patkó alakú kaputorony a csatlakozó védőfallal s a keleti oldalról a palotát övező külső védőfal (utóbbinak alig maradtak csonkjai).

1542-től Patóchy Ferencé, Gyula váráért cserében. Leánya házassága révén gyarapította Boldogkő a Bebek birtokait. A 16. században kisebb belső átalakításokat folytattak a várban. Előkerültek egy kis kohó maradványai is, ami valószínűsítheti, hogy feltehetően a Bebek birtoklása idején hamispénzverőműhely működött itt (csakúgy, mint más váraikban is). A felső várban kialakítottak egy 5,6 m mély, sziklába vágott, bejárat és ajtó nélküli tömlöcöt is, amelybe felülről engedhették le a rabokat.

A várhegy déli nyúlványán palánkfolyosót alakítottak ki, a végén kis toronnyal (a sziklába vésett cölöplyukak jól mutatják a falak helyét). Mindez azt

jelentette, hogy Boldogkő megmaradt szerény középkori jellegű várnak, amely az ágyúk korában teljességgel elavultnak számított. Ám mivel nem esett a végvári vonalba, s így katonai jelentősége viszonylag csekély lehetett, nem pazaroltak pénzt és erőt építésére. Fekvése, a terepviszonyok amúgy sem tették volna lehetővé tágas, korszerű erődítmény kialakítását.

Aztán ismét birtokosok hosszú sora következett, mígnem 1612-ben Palochay Horváth György, a nedeci vár ura vásárolta meg. Sárkány Mihály, Ajnácskő és Boldogkő ura 1562-ben esett török rabságba, s Bebek Györggyel együtt vitték Isztambulba.

1671-től Szelepcsényi György esztergomi érsek zálogbirtoka Boldogkő vára és uradalma. 1678-ban Tököly Imre kuruc seregei foglalták el egy időre. 1685-ben az esztergomi káptalan birtoka lett. 1701-1702-ben Boldogkő is egyike lett azoknak a váraknak, amelyeket I. Lipót király rendeletére, mint katonailag szükségtelen erősségeket leromboltak (megrongáltak), nehogy esetleg egy királyellenes mozgalom felhasználhassa őket. Azóta rom.

A Rákóczi-szabadságharcban már nem is játszott szerepet. 1753-ban lett vásárlás útján a Péchy család birtoka, aztán – házasság révén – 1890-től a Zichyeké. Van olyan múlt századi ábrázolás, amelyen még látszik a palotarész nyeregteretjének maradványa. Egy ideig uradalmi raktárnak, tárolóhelynek használták. A század utolsó harmadában neogótikus stílusban folytak helyreállítási munkák. Ekkor alakították ki a ma is látható csúcsíves formájúra a bejárati és ablaknyílásokat. Kiszakadt falrészeket felfalazták, egyes leomlott részeket felmagasítottak.

A 18. századi birtokosok a romos, lakhatatlan, elavult vár helyett a mintegy négyezer holdas uradalom központjaként Boldogkőváralja mezővároska közepén építettek egyemeletes, pompás barokk kastélyt, nagy angolkerttel (benn a Tekeres-patak táplálta mesterséges tóval).

A vár régészeti feltárására 1963/64-ben került sor. A helyreállítás, állagmegóvás után az egykori palotarészben turistaszállót alakítottak ki. A festői

fekvésű vár kedvelt kirándulási célpont lett. A vár alatt nyeregben tüzelőhelyet, a szomszédos, a vár fölé emelkedő Magoska-hegyen pedig kilátót alakítottak ki. A várból és a kilátóból elragadó a kilátás a Hernád völgyére s az abaúji hegysorra.

Szentiváni földvár: a boldogkő várától délre fekvő, fenyvessel borított dombon találjuk a maradványát. A történelem előtti korból származik és a középkorban pusztult el a tatárjáráskor a hozzá tartozó Szentiván településsel együtt.

Programkínálat

A ma is impozáns látványt nyújtó vár, már évtizedek óta kedvenc célpontja a térséget felkereső turistáknak. A várban korábban turistaszálló működött. Ma színvonalas, érdekes **kiállítás** tekinthető meg a vár termeiben "Fegyvereink elődei, elődeink fegyverei" címmel.

A felújítása jelenleg teljesen leállt. A várrekonstrukciós tervek között szerepel egy bástya és kiállító terem lefedése. Azt javasolják, hogy a sziklarészen alakítsanak ki kilátót, ahonnan a látogatók jó időben megfigyelhetnék a Hernád völgyét és a közelben magasodó Zempléni hegyeket.

2000-től a **TÉKA** Országos és Nemzetközi Népművészeti Tábora az, ami nyaranként, két-három alkalommal itt kerül megrendezésre.

Lovas turizmus: fejlesztése elsősorban a Hernád-völgyében javasolható a kedvezőbb domborzati viszonyok miatt. A nagyobb állatállománnyal rendelkező lovasközpont kialakítása semmiképp sem javasolt, mivel olyan nagy méreteket öltő kereslet még nem jellemző a térségbe érkező vendégek körében. Az egy-két ló háztáji tartása és aktív bevonása a turisztikai kínálatba viszont reális fejlesztési cél, hiszen még a hegyvidéki fekvésű településeken is vannak hagyományai a

lótartásnak, sőt a lovagoltatással egybekötött vendégfogadásnak is. A boldogkőváraljai Aditon Bt. lovagoltatást vállal.

A programkínálat bővíthető – például esti kikapcsolódás és szórakozás címszó alatt – a régi borospincék megtekintésével, ahol alkalomszerűen hagyományos és különleges ételekkel egybekötött borkóstolásra és csendes mulatozásra is sor kerülhetne.

3. 3. 3. Fony

Tájház

A fonyi Tájház épülete a környék hagyományos építészeti stílusjegyeit hordozza magában, az épület belső elrendezése, berendezései a népi értékrend, hagyományait

4. REGÉC ÉS TÉRSÉGE TURISZTIKAI VONZEREJÉNEK NÖVELÉSE

Regéc tipikusan hegyi település. Tengerszint fölött több mint 500 m-re fekszik.

Az idegenforgalom fejlesztése nagyon fontos feladat. A jelenlegi szálláshelyek számának bővítése is szükséges. A falu turisztikai vonzerejének növelése céljából rendbe kell tenni a **várromot**. Fa-, és kőszoborpark létrehozása sokkal látványosabbá tenné a várromot a jelenleginél.

4. 1. A vár környezetében található halastó és hozzá kapcsolódó bemutatókert kialakítása, rehabilitációja

Az erdő közepén – a Regéci vár szomszédságában - egy kis tó vize csillog. A tavacska mesterségesen létrehozott alkotás, egy felduzzasztott forrás vize. Figyelmesen szemlélve egy kis zsilipet is észrevehetünk a meder szélén. A szemközti oldalon egy gát látható, melynek használatával mesterségesen szabályozható a víz szintje. (A víz levezethető a kialakult patak medrében.)

A kis tavacska (amely kb. 60x30 méter nagyságú) ovális alakot ölt, teljesen körbe sétálható. A már meglévő gyalogút rendbetételével, (az út kitisztításával, esetleg apró kavicsos járóréteg képzésével) 3-4 ülőpad beépítésével rendkívül hangulatos pihenési, kikapcsolódási lehetőség teremthető

A tó mélyén kb. 1 méteres iszapréteg halmozódott fel évtizedek alatt, mely a környezetében lévő fák lehullott leveleiből alakult ki a meder alján. Ezt a réteget el kell távolítani a tiszta vízminőség elérése érdekében.

A tó hasznosítása több funkcióval lehet:

- horgászati lehetőség (inkább csak élmény)

- fürdési lehetőség
- esztétikai élmény.

A halastó mellett korábban teraszos kiképzésű faiskola, csemetekert működött, elsősorban fenyőfák nevelésével. A környékbeli falvak lakói által kedvelt kiránduló, piknikező hely volt, gyakran majálisokat is tartottak itt.

A középkorban a nagyuraknak „böjti halakat” tenyésztettek a tóban Nagypéntekre. Rendkívül kellemes „világtól elbújó” kirándulóhely kialakítására alkalmas ez a környezet.

A tó és közvetlen környezetének megközelíthetőségét úgy kell kialakítani, hogy a tiszta, természetes környezetet, valamint az itt lévő növény és állatvilágot a lehető legkevesebb károsodás érje. Így motorizált megközelítés nem javasolt.

A halastó megközelítése mindenképpen gyalogosan történjen. (Természetesen a már kialakult erdei utakon terepjáró autók, erdőgazdasági járművek közlekedhetnek, a „csak gyalogos” megközelítéssel a tömeges motorizációs közlekedést kívánjuk kivédeni). A tanösvények rendbetétele is szükséges az esetleges nedvesebb időszakokban történő megközelítés érdekében. A gyalogút leküzdésével az idelátogatók megismerhetik az erdő szépségét, ízelítőt kaphatnak, hogy mit is nevezünk „természeti táj érintetlenségének”.

Egy tájba illő gerendaház található a halastó közelében, (sz. kép) mely jelenleg sajnos elég leromlott állapotban van. Megfelelő műszaki felmérések, tervek szükségesek az építmény megfelelő állapotba hozatalához.

Az épület megfelelő átalakítással, esetleg bővítéssel alkalmassá válhat a terület központi épületének többfunkciós szerepének betöltésére. Az épületben szükséges a megfelelő infrastruktúra, illetve az alapvető higiénia biztosításának megoldása.

Az épület rendeltetéséből fakadó funkció megfelelés a következő:

- **Vendégház** kialakítása, (3-4 férőhelyes vendégszoba) a szükséges vizes helyiségek kiépítésével.

Ez által a területen lehetőség adódik arra, hogy az itt megforduló vendégek szállása megoldható legyen. Így esetleg családok, baráti társaságok, akár több napot is eltölthetnek itt.

- Meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy az érdeklődők közvetlen kapcsolatba kerüljenek a növényvilággal, helyet adni a növényteni kutatásoknak, kialakítani a közművelődés javára egy **bemutatókert**et.

A regéci vár tövében fényképes bemutató helyiség kialakítása. Esetleg az őshonos növény- és állatvilág szöveges bemutatására.

- Fedett szín kialakítása. (Rossz idő esetén →esőbeállóként funkcionál.)

A halastavak zoológiai jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy bár mesterségesen létrehozott, de az állatok szempontjából a természetessel egyenértékű vizes élőhelyeket jelentenek.

Az erdőnek a természethez közeli állapotát mutatja, hogy **rovarvilág**ában olyan szibériai fajok jelentek meg, amelyek az országban másutt nem élnek vagy nagyon ritkák. Kora tavasszal napközben vad repüléssel rajzik a nagy termetű, robusztus tarkaszöví, lebegve szálldos a könnyed röptű nappali-araszoló. Sok olyan lepke él ott, amelynek a hernyója csak nyíren él. Ilyen például az aranyfoltos púposszöví vagy az apáca púposszöví. A tó körül, a levegőben vadászó szitakötőfajok közül védett a feketelábú szitakötő és a törékeny testű réti rabló. A területen nagy számban él a Zempléni-hegységben elszórtan sokfelé előforduló keresztes vipera, hazánk egyetlen olyan mérges kígyója, amely az emberre is veszélyes.

4. 2. Libegő és sípálya beruházási megvalósítása

Előzmények

Az abaúji kistérség fejlesztési programjai között szerepel az idegenforgalom fejlesztése. A programok között kiemelt turisztikai célként szerepel Gergely-hegy és környékének minél szélesebb körű turisztikai kihasználtsága. Ennek érdekében merült fel az ötlet, hogy a nehezen megközelíthető Regéci várhoz vezető libegő, valamint sípálya építése valósuljon meg.

A függőpálya helyének kiválasztása és megépíthetősége mellett igény van arra, hogy a közelében legyen a tervezett *szabadidőpark*, megfelelő méretű parkolóhely és a hozzá vezető út. A szabadidőparkban, a turisták mellett – téli időszakban – elsősorban a síelők szállását kell biztosítani.

A függőpálya tervezett kiindulási 067 hrsz. –ú (sz. melléklet) helyről indul és követve a terepadottságokat 011/1 hrsz. – on ér véget.

A tervezett létesítmény a Szabadidőparktól indulna és a nyitott kétszemélyes függőszékekkel szállítaná az utasokat a Kun-hegy tetejére.

A létesülő objektum kapacitása

Pályahossz: kb. 1000m

Szintkülönbség: 300 m

Szállítóképesség: 120 fő

A beruházás indokoltsága

A kötépálya megépítésével növekedni fog a térség idegenforgalma, az idelátogató sízőket a síelni nem tudók is elkísérik, hogy a „Libegőt” kipróbálhassák. Az év egyéb szakaszában a térség nevezetességeit megtekintő

kirándulók is igénybe veszik a rendkívüli élményt nyújtó kötélpályát. Az idegenforgalom növekedésével, növekszik Regéc és környékén a különböző szolgáltatások iránti igény, mely munkahely növekedéssel jár. Növekszik a szálláshely igény, az étkeztetési igény, a kulturális és szórakoztató programok iránti igény.

A berendezés a telepített hírközlő antennák üzemeltetőit és a karbantartók szállítását is biztosítja. A pálya nappal egy műszakban üzemelne.

A pálya két állomásból, az állomások közötti tartóoszlopokból, a rajtuk elhelyezett kötél és görgőcsoportokból áll.

Az állomáson a felfelé érkező gyalogos turisták, illetve felcsatolt síléces utasok lehetnek. A gyalogos utasok a kétszemélyes székekből kiszállva, a további útjukat a vár felé folytathatják. A lefelé utazni szándékozó utasok az állomási pódium alatt lépcsőn haladva érhetik el a felszálló helyet. Itt az üres székekbe ülve, a pályán lefelé haladva gyönyörködhetnek a táj szépségeiben.

A felfelé utazók beszállása főleg a téli síszezonban számottevő, hisz az állomás a lesikló sípályához illeszkedik.

Az állomásnak igen jelentős szerepe lehet, hogy téli időben a síelőknek nem kell gépkocsikkal a sítérekhez utazni, hisz gépkocsijukat a kiépített parkolóban hagyhatják. Az állomás körül megfelelő korlát és kerítés készül.

Az állomás alsó szintje az utasok mozgására, a ki-beszállásra szolgál. A felső szinten az acélszerkezetű mozgó pódiumon helyezük el a pálya mozgatására szolgáló hajtóberendezéseket és a pálya kötelének megfelelő feszítésére szolgáló hidraulikus feszítő berendezést is.

A felső pódium alatt a hajtómű lenyúló függőleges tengelyén helyezkedik el a hajtókorong. A főhajtás frekvencia-szabályzóval, fékező ellenállásokkal felszerelt berendezés. A kötélsebesség 0- és 2,1 m/s közötti értékre a kezelőgomb segítségével, annak forgatásával beállítható. A sebességérték a kezelőpultba

épített műszeren leolvasható. A rendszer a motor fordulatszámának beállított értékénél villamos jelet ad, amit fény- és hangjelzésre is felhasználhatunk.

A sebesség 10 és 20 %-os túllépését a hajtókorongra szerelt tárcsa és a két induktív érzékelő segítségével ellenőrizzük, illetve a megfelelő berendezéseket működtetjük, a vészfékezést előidézzük. A főmotor és berendezéseinek meghibásodásakor, vagy áramkimaradás esetén, mentési munkálatoknál a belső égésű motor által hajtott segédhajtást működtetjük. A segédhajtás a hajtómű szabad tengelyvégéhez kardántengely segítségével kapcsolható.

Görgőcsoportok

A görgőcsoportok elhelyezése a tartóoszlopok fejrészére történik csavarok segítségével. Két típust különböztetünk meg. Ha a szállítókötél a görgőbetét felső részén helyezkedik el, akkor tartógörgőről, ha a betét alsó hornyába illeszkedik, leszorító görgőről beszélünk.

Alaptestek

Az állomások és a tartóoszlopok vasbeton alaptestekre kerülnek. Elhelyezésük rendezett terepszint figyelembevételével készült. A csapadékvíz elleni védelmet, a vízelvezetést biztosítani kell. A védőföldelés és villámvédelmi vezetéket, acélcsőket az alaptest készítése során el kell helyezni.

Tereprendezés

Az állomások helyén és környékén tereprendeризést kell végezni. Főleg a síelők ki- és beszállásánál biztosítani kell a közlekedési utakat, a zökkenőmentes továbbhaladást. A kiviteli tervek készítésénél erre nagy hangsúlyt kell fektetni.

Mentő berendezések

A függőpálya üzemeltetése során fel kell készülni arra, hogy valamely berendezés meghibásodása esetén a függőszékekben lévő utasokat menteni kell. Az előírások szerint az üzemnek rendelkezni kell olyan szervezettel, szervezettséggel és mentési felszerelésekkel, melyek segítségével az utasok a pálya függőszékeiből biztonságba helyezhetők. A mentési idő a legkedvezőtlenebb időjárási viszonyok között sem haladhatja meg a két órát.

A mentési módozatokat részletesen ki kell dolgozni a kiviteli tervekészítés során. A mentési munkálatokba a helyi tűzoltókat is be kell vonni. A közreműködést külön megállapodásban kell részletezni. A szállítókötél lazításának és oszlopról történő leemelésének lehetőségét külön meg kell vizsgálni, és a feltételeket biztosítani kell.

Az üzem részére szükséges felszerelések:

- Hordozható világítótestek
- Hangosbeszélő kézi készülék
- Létra, hágcsó, kötél és mentőzsák
- Kötélen mozgó eszköz a függőszék megközelítéséhez
- Mentőkötél a járművek mozgatására.

5. A TERVEZETT VADASPARK BEMUTATÁSA

5. 1. Előzmények

Öt zempléni falu (Hejce, Fony, Mogyoróska, Regéc, Baskó) kistérségbeli vidékfejlesztési stratégiájának részeként, a térség idegenforgalmi potenciáljának fejlesztése, illetve a szelíd turizmus meghonosítása érdekében természetismereti tanösvény és állatbemutató kialakítását tervezi. A tanösvény és állatbemutató központi eleme a Fony határában, az Agyagos–tető területén kialakítandó Vadaspark, mely elsősorban a Zemplénben előforduló nagyvadfajok, illetve

gyakori madár- és kisémlősfajok bemutatását tűzi ki céljául. A tervezett létesítmény alapgondolatának, illetve alapötletének felvetődése után a körjegyzőség önkormányzati vezetői, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, a Bajor Vidékfejlesztési Igazgatóság, a Bajor Erdő Nemzeti Park (Nationalpark Bayerischer Wald), a Nyugat – Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézete szakembereinek együtt-gondolkodása jutatta el az elképzelést a tervezés stádiumába.

5. 2. A természetvédelmi értékek bemutatása, a környezeti nevelés elősegítése

A vadaspark a térségbe látogatók számára kikapcsolódási, pihenési lehetőséget jelent, és új ismereteket nyújt. A kistérségben és tágabb környezetében található turisztikai látványosságok, látnivalók megtekintése, végiglátogatása során a tervezett vadaspark az útvonalra illeszthető. A falvakban meglévő, illetve kialakítani tervezett idegenforgalmi szállás- és vendéglátóhelyek kihasználtsága és látogatottsága emelhető. A kialakítani szándékozott vadaspark létesítményei a szabadidő okszerű és hasznos eltöltését a kistérségben élők számára is biztosítja.

A turizmus megfelelő irányításával a különösen értékes, fokozottan védett területrészekről a tömegturizmus távol tartható. A Zempléni Tájvédelmi Körzetre, illetve a Zempléni – hegységre jellemző állat- és növényfajok bemutatására, a vadászható vadfajok közel természetes környezetben való bemutatására, napi tevékenységük tanulmányozására ad lehetőséget.

A környezet és természet iránti felelősség, a környezet mértéktartó felhasználásának oktatására adódhat lehetőség. A gyermek- és tizenéves korosztályokban a konkrét tudásanyag átadásán túl a természet iránti érdeklődés felkeltése, fokozása, helyes irányba való befolyásolása, a természethez való érzelmi kötődés kialakítása, fejlesztése, a művi és a természetes környezet egymásra utaltságának, az állat- és növényvilág sajátos egységének, kapcsolatrendszerének bemutatása érhető el.

5. 3. Telepítési lehetőségek

A körjegyzőség önkormányzati vezetői, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, a Bajor Vidékfejlesztési Igazgatóság, a Bajor Erdő Nemzeti Park (Nationalpark Bayerischer Wald), a Nyugat–Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézete szakemberei több szóba jöhető helyszínt szemügyre vettek.

A vizsgálatokat a

- © bemutatni kívánt fajok ökológiai igényei,
- © az erdőállomány kor- és fajfaj–összetétele, a vadfajok bemutatathatósága,
- © a terület megközelíthetősége,
- © szükséges közművek távolsága, illetve
- © a községektől való távolságok szempontjából
komplex módon végezték.

Elfogadható helyszínek találtak:

- Fony község határában a "Rezső bácsi kútja", és annak környékét,
- Fekete–patak völgyét,
- Fekete–patak fölötti erdőket,
- Égeres és környékét (Agyagos és a Fekete–patak közötti terület),
- Agyagos–tetőt,
- Fony 92 A erdőrészlet egy része.

A szakemberek egységes véleménye alapján a sokszempontú értékelésnek leginkább az Agyagos–tető területrészt felel meg. Pozitívuma az erdőállomány kor- és fafajösszetétele (többnyire lombelegyes, középkorú erdei fenyves), ami természetvédelmi szempontból kevésbé értékes. Ugyanakkor csekély, inkább csak egészségügyi gyérítéssel jól áttekinthetővé alakítható. Megközelítése jó, községektől egyező távolsága miatt számottevő közműberuházást nem igényel. Hátránya a víz hiánya, amit viszont a közeli Csordakút vizének felhasználásával kiküszöbölhető.

A helyszínt a Mellékletben szereplő térképszelvény ábrázolja.

A vadaspark Fonytól való távolsága mintegy 1 km. A terület elhelyezkedése a megyeszékhelytől, Miskolctól közel 60 km, a szomszédos Szlovákia közeli nagyvárosától, Kassától 10 km körüli. A terület közvetlenül a Fonyt, Regéccel összekötő közlekedési út mellett található, északnyugati irányban (Fony ⇒ Vilmány ⇒ Vizsoly ⇒ Novajidrány útvonalon) a 3-as főközlekedési út hozzávetőleg 12 km, délkeleti irányban (Regéc ⇒ Háromhuta ⇒ Erdőhorvát ⇒ Tolcsva útvonalon) a 37-es főközlekedési út körülbelül 22 km távolságra van.

5. 4. Ökológiai adottságok

Domborzati viszonyok

A létesítés helyéül szolgáló terület középhegység jellegű, elsősorban andezitből felépülő, lejtős oldalakkal és fennsík jellegű területrészekkel, több kisebb csúcsherű kiemelkedéssel jellemezhető hegy. A terület tengerszint feletti átlagos magassága 375 m, legmélyebb pontja 340 m, legmagasabb pontja 402 m.

Jellemző talajtípusok

Andezit alapkőzetten települt barna erdőtalajt találunk, a kiemelkedő csúcsok közvetlen környezetében jellemzőek a köves–sziklás váztalajok. A terület erdőállományok számára megfelelő.

Éghajlati viszonyok

Az adott területen előforduló éghajlatot jelentősen befolyásolják a helyi mezo- ill. mikroklímatis viszonyok, ezek jellemzése szinte lehetetlen. Átfogó jellemzés a Zempléni – hegység egészére adható, ezen adatokat a kitettség, a tengerszint feletti magasság, a domborzat, illetve a talajfelszín minősége jelentősen befolyásolhatják.

- ❖ Évi középhőmérséklet: 8 – 9 °C.
- ❖ Évi átlagos csapadékmennyiség: 600 – 700 mm (dombvidéki részeken), 700 – 800 mm (a hegység központi, magasabb részén).
- ❖ Januári középhőmérséklet: -3,5 °C.
- ❖ Júliusi középhőmérséklet: 18,5 °C.
- ❖ A két hőmérséklet különbsége: 22 °C.

Viszonylag csapadékos a nyár, amelyet alacsonyabb csapadékú, gyakran napsütéses ősz követ.

A hegység délnyugati peremén érezhetőbbek a magyar medence kontinentális hatásai, szélsőségesebb, nyáron melegebb, télen hidegebb az időjárás.

Hidrológiai viszonyok

Általánosságban megállapítható, hogy a talajok többletvízhatástól függetlenül alakultak ki, vízkészletük kizárólag az évi csapadéktól, illetve annak eloszlásától függ. A terület talajának vízkapacitása elsősorban a téli időszakban töltődik fel, a vegetációs időszak csapadéka általában alacsonyabb.

A terület vízfolyással nem rendelkezik, a vadbemutató, illetve a fogadóépület ellátásához szükséges vizet a Csordakút vizének felhasználásával kell biztosítani, illetve, amennyiben szükséges, fűrt kutat kell létesíteni.

Az erdőállomány jellemzése

A kiválasztott terület két erdőrészlet területét érinti, ahol 2000 nyarán botanikai felvételeket készítettek. Általánosságban elmondható, hogy a főfafajok a területen az erdeifenyő (*Pinus sylvestris*), a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), valamint a feketefenyő (*Pinus nigra*). Mellettük, elsősorban a második koronaszintben számos kísérő fafaj jelenik meg, például a korai juhar (*Acer platanoides*), a kislevelű hárs (*Tilia cordata*), valamint a gyertyán (*Carpinus betulus*). Inkább már a cserjeszintben jelennek meg a vadgyümölcsök, mint a vadalma (*Malus sylvestris*), a vadkörte (*Pyrus pyraster*), valamint a madárcseresznye (*Prunus avium*). Fafajaink közül előfordulhat még a mezei juhar (*Acer campestre*), valamint szóként, elsősorban szintén a cserjeszintbe szorulva, a bükk (*Fagus sylvatica*).

5. 5 Állatállományok kialakítása

A vadspark állatállományát kizárólag zárttéri tartásokból célszerű beszerezni, ott is elsősorban olyan létesítményekből, ahol a vad valamelyest már kapcsolatba kerülhetett az emberrel, hozzászokott ahhoz, hogy az ember gondoskodik róla, ugyanakkor nem vált „kézből evő” jószágga. Ez különösen a nagyvadfajokra igaz. Szabadterületi befogásból származó egyedek nagyon nehezen szoknak hozzá a zárttéri tartás körülményeihez, állandó stresszes állapotban vannak, ami kondíciójukra, ezen keresztül pedig általános egészségi állapotukra van rossz hatással.

Gímszarvas esetében egy bika, egy tehén, egy ünő és egy ünőborjú beszerzése szükséges. A bika esetében középkorú, jó agancsfejlődésű egyed beszerzését kell preferálni. A tehén lehetőség szerint fiatal, 3-4 éves példány legyen.

Muflon esetében 2 középkorú kos, 2-3 anyajuh és szaporulatuk beszerzése szükséges, így egy kisebb nyáj kialakulására lehet számítani. A karámban tartott egyedyszám az állományfelfutás esetén se haladja meg a 10-et.

Őz esetében egy jó képességű bak, 2-3 suta és szaporulatuk beszerzése kívánatos. A későbbiekben a szaporulat esetében ügyelni kell arra, hogy több bakot ne tartsunk együtt a fokozódó agresszivitás miatt, így a bakgidák egy éves koruk elérése után befogással a karámból eltávolítandók.

A **vaddisznó** tartásához egy 3-4 éves kan, 2 koca és szaporulatuk (4-8 malac, 2-3 süldő) beszerzése elegendő. A szaporulatot időről-időre a karámból befogással el kell távolítani és értékesíteni.

A kisémlősfajok és madárfajok esetében minden fajból egy-egy pár beszerzése szükséges, a fácán esetében kisebb háremet (1 kakas, 3 tyúk) kell kialakítani. A jelentkező szaporulatot csere, ajándékozás, illetve eladás útján lehet hasznosítani.

Madárröpdék és kisémlős-bemutatók

A vadaspark célja nem csak a területen előforduló nagyvadfajok, hanem a jellemző madár- és kisémlősfajok bemutatása is. Fentiek miatt a következő fajok bemutatása szükséges a terv első lépcsőben történő kivitelezését illetően: róka, borz, nyest, nyuszt, görény, vadmacska, mókus, egerészölyv, héja, vörös vércse, erdei fülesbagoly, macskabagoly, holló, csóka, szarka, dolmányos varjú, örvös galamb, fácán, valamint a vadgerle.

A tervben szerepel a császármadár zárttéri tartásának lehetséges módzata, ami a mesterséges tenyésztés és szabadon bocsátás kísérleti bázisa lehetne a későbbiekben.

Amennyiben a természetvédelem helyileg illetékes szerve, a Zempléni Tájvédelmi Körzet, valamint a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság hozzájárul, a későbbiekben további, védett fajok bemutatása is szerencsés lenne. A nagyvadfajok közül mindenképpen bemutatásra javasolt, a Zemplénben újra

meghonosodott hiúz, valamint a farkas. A madarak közül bemutatásra érdemes lenne, mint jellegzetes zempléni fészkelő, az uhu.

Az emlősfajok esetében a dróthálót minden esetben 80 cm mélyen a talajba kell süllyeszteni, a bemutatóhelyről való, ásással történő kiszabadulás megakadályozása miatt. Folyamatosan figyelemmel kell kísérni az egyedek viselkedését elsősorban a róka és a borz esetében, hiszen ezek a fajok mélyebb katorékokat is áshatnak, ezáltal a bemutatóhelyről elszökhetnek. A bemutatótető alatt a kisebb testű fajok (nyest, nyuszt, mókus) törhetetlen plexilappal elválasztandók a látogatóktól, a róka, a borz és a vadmacska bemutatóhelyein ez nem feltétlenül szükséges, ezáltal a látogatók mintegy a vadfajok karámjaiba juthatnak be.

Madarak esetében is az tapasztalható, hogy a bemutatni kívánt egyedeket nem kell a bemutató tetőzet alatt a látogatóktól elválasztani, legfeljebb flexibilis drótszálak felhasználásával. Fontos, hogy a tartóelemeket lehetőség szerint, élő fák takarásában alakítsák ki. A fedő dróthálót a törzsek körül meg kell szakítani oly módon, hogy a kijutás természetesen itt is meg legyen akadályozva.

Mindkét típusú bemutatóhelynél követelmény, hogy a bejáratokat olyan, rugós önműködő záródást biztosító ajtókkal kell ellátni, amely az állatok kijutását minden körülmények között megakadályozza. Tartós hóborítás, vagy egyéb bekerülő szennyeződés az ajtók tökéletes záródását megakadályozhatja, ezért azokat naponta többször, illetve esti záráskor minden esetben ellenőrizni kell.

A vadaspark és természetvédelem kapcsolatrendszere

A vadaspark elsősorban a látogatók számára épül. Feladata a szórakoztatás, aktív pihenés elősegítése, nem utolsósorban az ismeretek átadása. Mivel a vadaspark egy országos jelentőségű természetvédelmi terület, a Zempléni Tájvédelmi Körzet területén kerül kialakításra, fontos kapcsolódási és együttműködési lehetőségek nyílnak meg a közös gondolkodás számára.

A Zempléni Tájvédelmi Körzet, a maga közel 265 km²-es területével, valamint az itt előforduló, védelemre érdemes növény- és állatvilággal, nem utolsósorban kultúrtörténeti értékeivel, jelentős helyet foglal el a hazai természetvédelem palettáján. Önmagában egy vadaspark, állatbemutató nem feltétlenül illeszkedne a természetvédelem, azon belül egy tájvédelmi körzet alapkoncepciójába. A tájvédelmi körzet nem állatkert, hanem egy nagykiterjedésű védett terület, ahol lehetőség szerint a természet által irányított folyamatok az uralkodók. A vadaspark bemutatókarámjai, a madarak röpdéi és a kistestű emlősök bemutatói nem illeszkednek a tájvédelmi körzet alapfeladatai közé. Egy tájvédelmi körzetnek a természetben élő növény- és állatfajok bemutatása, az aktív pihenés elősegítése a célja. Természetesen ezeket a feladatokat úgy kell ellátnia, hogy a természet, a természetvédelem alapvető érdekei ne sérüljenek. Egy vadaspark a védett terület peremén elhelyezkedve lehetőséget nyújt arra, hogy a területen előforduló állatfajokat viszonylag természetes környezetben be lehessen mutatni. Ezáltal a tájvédelmi körzetbe érkező látogatók bizonyos mértékig irányíthatók, a fokozottan védett, magasabb természetvédelmi értékkel rendelkező területektől távol tarthatók. A vadaspark számára kiválasztott területrész erdészeti és növénytani szempontból alacsony természetvédelmi értékkel bír, hiszen a területen ültetett erdőket találunk, melyek természetessége csekély. Annál inkább igaz ez, mivel a két kiválasztott erdőrészlet területén elsősorban a hazánkban vitatott őshonosságú erdeifenyőt és a nagy valószínűséggel nem őshonos feketefenyőt találjuk. A vadaspark természetvédelem számára nyújtott hasznai ellensúlyozzák a védett terület ilyen célra történő „feláldozását”.

5. 6. A vadaspark miatti elvonások és kibocsátásai

Elvonások

A létesítmény területigénye 28, 2 ha. Ennek elsődleges rendeltetése üdülőterületre változtatandó. Ez az erdőgazdálkodás szempontjából elvonásként jelentkezik. A terület

vadsparkká alakítása a természetvédelem szempontjából is elvonást jelent.

A vadgazdálkodás szempontjából a terület úgyszintén elvonásként szerepelhet a későbbiekben, ami a Gergely–hegyi Vadásztársaság érdekeit sértheti.

A fogadóépületben, valamint a vad vízszükségleténél jelentkező vízigény biztosítására a Csordakút nevű forrás igénybevétele úgyszintén elvonásként vehető figyelembe.

Kibocsátások

Kibocsátások elsősorban a látogatókkal kapcsolatos higiéniai követelményekkel függnek össze. Elsődleges fontosságú a keletkező szennyvíz kezelése. Ehhez derítő építése szükséges. Ugyancsak lényeges a látogatók által a szemetes edényekbe helyezett szemét, hulladék. Ennek eltávolítása és ártalmatlanítása az érvényes jogszabályok alapján végzendő el.

Az állattartással összefüggő tevékenységek körültekintő gazdálkodás esetén nem jelentősek. A kertbe kijutatott takarmány célszerű adagolás és kijuttatás esetén nem válik hulladékká. A keletkező, elsősorban szerves hulladék kezeléséről és elszállításáról gondoskodni kell. Ezek legnagyobb része talajjerő–utánpótlásként hasznosítható.

5. 7. A vadspark építése, kivitelezése

Erdőszerkezet-átalakítások

A vadbemutató karámok területén olyan mértékű bontást kell alkalmazni a koronaszintben, hogy a terület áttekinthetősége növekedjen. Ennek érdekében elsősorban a beteg, száradék, illetve alászorult erdeifenyő-egyedeket kell kitermelni. A cserjeszintben is olyan mértékű tisztítást kell végezni, hogy az áttekinthetőség, és ezáltal a bemutathatóság növekedjen. A vadbemutató karámon kívül csak kisebb egészségügyi termelésre, illetve cserjeirtásra lesz szükség. A játszótér, illetve a tűzrakóhely területén jelentős állománygyérítéseket

kell végrehajtani, hogy a művi elemek elhelyezhetőek legyenek, ugyanakkor egy parkerdő jellegű erdőállomány maradjon vissza. Itt tuskózásra is szükség lesz, elsősorban a balesetveszély csökkentése miatt. A tuskózás elvégzése után a talajt kézi eszközökkel el kell egyengetni. A fakitermeléshez motorfűrész, a közelítéshez lehetőleg fogatot kell igénybe venni. A cserjeirtáshoz tisztítóadapteres fűrész kell használni. A tuskózáshoz kézi erőre lesz szükség.

A kerítés

A beruházás egyik legfőbb építménye a kerítés. A terület bekerítéséhez kb. 200 folyóméter kerítés szükséges. A vadbemutató kertek elkerítéséhez további kerítésre lesz szükség. A kerítés építésének feladatai:

- 1.>>> Nyomvonal kitisztítása: kb. 2 méter szélességben az aljnövényzet levágása, és a kerítés irányába dőlésveszélyes fák kivágása.
- 2.>>> Tartóoszlopok helyének kialakítása: gödörfúró és hidraulikus nyomógép alkalmazásával (oszloptávolság: 4 méter, mélység: 110 centiméter).
- 3.>>> Kerítésfonat felerősítése.

Vadbemutató karámok

A vadbemutató karámok a négy, Zemplénben előforduló csülkös nagyvadfaj, a gímszarvas, az őz, a muflon és a vaddisznó bemutatását szolgálják közel természetes környezetben. Ennek megfelelően a karámok olyan méretűek, hogy a vad ott ne állatkerti körülmények között legyen megfigyelhető, hanem természetes viselkedési módjai tanulmányozhatóak legyenek. Az alacsony létszámban tartott vad az ilyen, viszonylag nagy karámokban a tapasztalatok szerint nem éli fel környezetét, a lágyszárú- és cserjevegetáció időről-időre regenerálódhat, ezáltal bizonyos mennyiségű természetes táplálékot biztosít a vad számára. A karámokat úgy kell kialakítani, hogy azon kisebb teherszállító gépjárművek, kistraktor közlekedhessen.

Utak

Az út keresztmetszvényét úgy kell lealapozni, hogy az teherbíró legyen. A járófelületet a Zemplénre jellemző kőzetből készült zúzalékkal kell kialakítani, kötőanyag nem használható.

A vadaspark tanösvényeit, gyalogútjait alapozás nélkül, 1–1,2 méter maximális szélességben, a fent említett kőzúzalék alkalmazásával lehet kialakítani. A gyalogutak mellett kell elhelyezni az ismeretterjesztő táblákat, illetve a pihenést szolgáló padokat is. Az utak megfelelő vízelvezetéséről, különösen a lejtős terepviszonyok közepette gondoskodni kell.

Kapuk

Az utak megfelelő használata, a kertbe (takarmányszállító gépekkel, tehergépjárművel) való bejutás lehetővé tétele érdekében a kerítésen kaput kell kialakítani. A kapuk 4 méter széles, fém keretre szerelt kerítésfonattal készített hagyományos rendszerű egyszárnyas létesítmények. A megfelelő stabilitás érdekében 1 méter mélyre betonozott fém vagy fa tartóoszlopok készülnek a kapuk tartására. Ugyancsak külön kapukat kell kialakítani a bemutatókertek kerítésein. Ezek az előzőekhez hasonló rendszerűek és kialakításúak.

Fogadóépület

A vadaspark megfelelő üzemeltetéséhez szükség van egy olyan fogadóépületre, amelyben jegyárusítás, kisebb ajándéktárgyak, prospektusok, házi jellegű termékek árusítása, illetve kisebb előadások, kiképzések folyhatnak. Emellett az épület a személyzet öltözési, tisztálkodási és egyéb szociális igényeit is hivatott kielégíteni. A látogatók számára is megfelelő körülményeket biztosít természetes szükségleteik kielégítésére. Az épületet természetes anyagokból, a tájba illő módon, lehetőség szerint a térségre jellemző építési sajátosságokkal kell kialakítani.

Vízellátás

A víztervek a készítésénél abból kell kiindulni, hogy egyrésztől biztosítani kell a fogadóépületben jelentkező igényeket (szociális létesítmények), emellett természetesen az állatállomány ivóvíz- és dagonyázáshoz szükséges vízigényét is el kell látni. Mindezek miatt a vízellátás biztosítására a tervező a Csordakút térségében forrásfoglalást, 10 m³-es tárolómedence, forrás védterület, ivóvíz-fogadó-elosztó, zárt rendszerű szennyvíztároló kialakítását vette tervbe. A vízigények ellátására mintegy 1300 m folyóvíz-hálózat kialakítására van szükség.

Áramellátás

A rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy a vadaspark áramigénye 20 kW-os légvezeték, illetve 0,4 kW-os földkabel igénybevételével biztosítható. A közelben húzódó 20 kW-os légvezetékről történő lecsatlakozás, transzformátor-állomás és redukált feszültségű 400 V-os tápfeszültség felhasználásával biztosítható a vadaspark áramellátása.

Szabadidő eltöltését segítő berendezések: tűzrakóhelyek és játszótér

A vadaspark tervben szereplő területrészein, az erdőállomány megfelelő szintű kiritkítását követően biztonságos, padokkal és asztalokkal ellátott tűzrakóhelyek létesülnek, amelyeket a látogatók számára a kultúrált módon történő pihenés elősegítésére, szabadidő hasznos eltöltésére jelölnek ki. Itt a nyílt tűz használata miatt fokozott baleset és tűzveszéllyel kell számolni, ezért erre nyomatékosan fel kell hívni a látogatók figyelmét. A tűzrakóhelyeket kövek felhasználásával, helyszíni betonozással kell kialakítani, melljük farönkökből kialakított egyszerű kivitelű pihenőpadokat és asztalokat kell elhelyezni. Ezeknél faanyagról és a tűz biztonságos eloltását segítő berendezésekről gondoskodni kell. Ennek érdekében tűzifatárolót és a vadaspark vízellátó rendszeréből vezetékes vizet kell biztosítani. A kihelyezett szeméttárolók megfelelő rendszerességű ürítéséről és a kikerülő szemét, hulladék kezeléséről gondoskodni kell.

A vadaspark területén természetes anyagokból, elsősorban fából kialakított játszótér is megépítésre kerül. A sétában elfáradt gyerekek szívesen pihennek, játszanak, majd újult erővel vetik magukat az állatok megismerésébe, szívesen folytatják a vadasparki-állatkerti sétáikat. (Ezt magyar és külföldi felmérések egyaránt igazolták.) A vadaspark egy jól elkülönített terület részében „Noé bárkája” játszótér várja a gyerekeket, ahol minden játék egy-egy állatot idéz. A játékok túlnyomórészt fából készülnek. Mellette fából készült padokat, asztalokat kell elhelyezni. A fából készült játékokat a szükséges fakonzerválási eljárások alkalmazása után lehet elhelyezni. Karbantartásukról gondoskodni kell.

A sétálóutak, vadbemutató karámok, kisemlős-bemutatóhelyek és madáröpdék mellett pihenőpadok kerülnek elhelyezésre. Ezek szintén fából készülnek, konzerválásuk a fent leírtakhoz hasonlóan elvégzendő.

Egyéb berendezések

A vadasparkban a vad takarmányozása céljából etetőhelyeket kell kialakítani. Ezek a kérődzők számára a hagyományos szálastakarmány-etetők, szilázsetetők, illetve a szemestakarmány etetésére szolgáló etetőtálcák, etetővályúk. A vaddisznó számára elsősorban szemestakarmány-etetők kialakítása a feladat. Ezek az etetők a vadgazdálkodásban bevált gyakorlat szerint fából ácsolt kivitelben a helyszínen kerülnek összeállításra, földbe kerülő részeit fakonzerváló szerekkel időtállóvá kell tenni.

A vad ivóvíz-ellátását ugyancsak biztosítani kell. Erre itatóvályúkat kell elhelyezni. Célszerű erre a célra is természetes anyagokat, főképpen fát használni. Esztétikailag megfelelőbb, bár időtállósága korlátolt. Cseréjükről elhasználódásuk esetén gondoskodni kell. A vaddisznó és a gím számára dagonyákat is ki kell alakítani. Olyan jó vízzáró réteggel rendelkező terület részt kell erre kiválasztani, amelynél a vízvisszatartást biztosítani lehet. Mesterséges mélyedésbe helyezett sötömbök és a víz hozzáadásával a vad dagonyázása folytán rövid idő alatt megfelelő dagonyák alakulhatnak ki. Természetesen a

meglévő természetes dagonyákat fel lehet használni. Ebben az esetben a víz pótlásáról – csapadékszegény időjárás esetén – kell gondoskodni.

Mindezek mellett sózókat is ki kell alakítani a vadkaramokban. Erre a célra a tönksózók a legalkalmasabbak. Ekkor kivágott fa tuskóit felhasználva, motorfűrészsel alakíthatjuk ki a sótartó rekeszeket, ahonnan az esővíz kioldó hatása következtében a só hozzáférhetővé válik az állatok számára.

Takarmánytárolókat, gépszínt, szerszámtárolót és egyéb kiszolgáló létesítményeket a kert gazdasági bejárata mellett célszerű kialakítani.

5. 8. A tervezett vadasparkba vezető, összekötő erdei (tanösvény) úthálózata

Az erdei úthálózat számos erdei rekreációs lehetőséget kínál. A sífutás, túrázás, természet–megfigyelés, vadászat, lovaglás, kerékpározás csak néhány példa a lehetőségek sorából.

A sétaútépítés segíti a használóját abban, hogy a szabadban élményt gyűjthessen, ugyanakkor védi az érintett környezet épségét is.

A sétaút hálózat elemei

A tanösvények a falvakat kötik össze az Agyagos-tetőre tervezett vadasparkkal. A tanösvények több részből állnak, de egymáshoz való kapcsolódásuk révén tanösvény hálózatot alkotnak.

1. Baskóról Mogyoróska település felé vezető sétaút illetve/és egyben kerékpáros tanösvény: 7,6 km.
2. Mogyoróskáról Fony felé leágazó, a vadasparkhoz vezető ösvény: 5,6 km.
3. Regécet és Mogyoróskát összekötő sétaút (leágazással a vár felé): 4 km.
4. Hejcéről a vadasparkba vezető útvonal: 6 km.
5. Fonyból vezető ösvény: 1,2 km.

Az utak kialakításán néhány esetben leágazási, ill. rövidítési szakaszok alakíthatók ki (Regéc – Mogyoróska), a távoli falvak (Baskó) pedig felfűzhetők a – vadaspark tervezett helyéhez - közeli falvak útvonalába.

A tervezés elsősorban a tanösvények és a velük szerves egységet alkotó erdei berendezésekre (pad, asztal, pihenőházak, indítóállomás) és az információs táblákra vonatkozik. Az útvonal kijelölésénél szerepet játszott az is, hogy a falvakat is egymáshoz kapcsolják, a települések látogatottságát növeljék, elérhetőségükön javítsanak.

Mivel a programok a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság területéhez kötődnek, ezért az Igazgatóság fontosnak tartja a közös munkát, a közreműködést a térség

turisztikai programcsomagjának kialakításában, a természetszerű közlekedés elősegítésében, a környezetünk, természeti értékeink megőrzésére irányuló tevékenység megvalósításában.

A tanösvényekhez kapcsolódó turisztikai szolgáltatások:

- Programcsomagok kidolgozása, túrák szervezése
- Információnyújtás
- Ajándékarusítás, ökotermékek, helyi készítésű ételek árusítása
- Vendéglátás
- Parkolás
- Kerékpártúra útvonal és kerékpárkölcsonzó
- Kiállítások
- Faluséták
- A környék látnivalóinak bekapcsolása.

Az út céljának meghatározása

Az egyes rekreációs tevékenységek mellett az útnak a tűzvédelmi, erdészeti határjelző és egyéb erdőfenntartási szerepe is lehet.

A sétaút jelen esetben tanösvény létrehozását jelenti. Ebből következik fő alkalmazási módozata: **tájékoztató, oktató, informáló** táblák és jelölések által vezetve a környezet növény- és állatvilágának, geológiájának, stb. megismertetése. Az ösvény védett területen halad keresztül, amely azt jelenti, hogy nem hagyhatóak fegyvelmen kívül a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság által előírt rendszabályok, viselkedési normák.

Másodlagos cél **rekreáció** biztosítása a túrázásra, kikapcsolódásra, természetmegfigyelésre.

Egyes tevékenységeket lehet ugyanazon az útvonalon vezetni, ill. vannak olyanok, amelyeket időben lehet szétválasztani. A **kerékpáros útvonalak** esetén a jelzett erdei kerékpáros utakat úgy kell kialakítani, hogy azok a sétautakat elkerüljék. Lehetnek azonban közös szakaszok, amennyiben az út szélessége azt

megengedi. Ebben az esetben a veszélyre mind a kerékpárosokat, mind a gyalogosokat táblákkal folyamatosan figyelmeztetni kell.

Az út tervezéséhez meg kell határozni azokat a *kívánt használati módokat*, amelyet az útnak ki kell tudnia szolgálnia: az érintett terület fizikai sajátosságait, a területi tulajdonos hosszú távú céljait. Mindig a használat mértéke határozza meg (a használók száma, tevékenységek), hogy milyen utat kell tervezni. Ez tehát mindenképpen előzetes idegenforgalmi felmérést kíván, figyelembe véve a térség látogatottsági szintjét, a látogatók érdeklődését, elvárásait a területtel szemben.

5. 9. Összegzés

Az Alapítvány által tervezett, a Zemplén növény- és állatvilágát bemutatni hivatott vadaspark környezeti hatásainak vizsgálata nehéz feladat, mivel a teljes tervezett terület egy országos jelentőségű védett természeti érték, a Zempléni Tájvédelmi Körzet területén helyezkedik el, nagy figyelmet kell szentelni a körülménynek a vizsgálódás során. Szintúgy nem könnyíti meg a feladatot az a körülmény, (a problémát elméleti síkon közelítve) hogy a tervezett létesítmény okozhat olyan hatásokat, melyek egyenesen kedvezők lehetnek a környezet állapota, a terület védett természeti értékei szempontjából. Ugyanakkor e hatásokat nem helyezhetjük egy képzeletbeli mérleg másik serpenyőjébe, azaz nem fogadhatunk el esetleg jelentős környezeti terhelést okozó tényezőket azért, mert a létesítménynek lehetnek kedvező hatásai is. Szerencsére jelen esetben ilyen nehézségekkel, problémákkal nem találkozunk. **Amikor végkövetkeztetésként azt jelentjük ki, hogy a környezetre gyakorolt hatás szempontjából a létesítmény megvalósításra alkalmas, azt a következőkkel indokoljuk:**

⇓ Az előkészítő munkák jórészt csak kis mértékben hatnak a környezetre. A kerítés nyomvonalának kialakítása, valamint az erdőszerkezetet érintő munkálatok lehetnek terhelő hatásúak a növényzetre, ez azonban a lokalitás,

valamint az egyéb erdőgazdasági tevékenységekkel való hasonlóság miatt nem jelentős mértékű.

- ⇓ Megállapíthatjuk, hogy a kerítések, kapuk létesítése során a környezeti hatás elviselhető mértékű, környezetet terhelő hatása nincs.
- ⇓ Kijelenthető, hogy az utak építése lokálisan, az építendő utak nyomvonalában terhelő lehet a növényvilágra, egyéb hatásviselőkre vonatkoztatva elviselhető a vélelmezhető környezeti hatás.
- ⇓ Megállapítható, hogy a fogadóépület kialakítása, illetve a víz- és áramellátás biztosítása visszavonhatatlan és maradandó károkat nem fog okozni a környezetben. A hatásviselő elemekre gyakorolt befolyás elviselhető, kismértékben terhelő lehet.
- ⇓ Az egyéb berendezések (etetők, itatók, magaslesek, játszótér, tűzrakó helyek) építése során keletkező környezeti hatások elviselhetőek a környezet hatásviselő elemeire nézve.
- ⇓ Legnagyobb környezeti hatásai miatt esetenként terhelő lehet a kert területén élő növény- és állatvilágra, valamint a talajra. Amennyiben az üzemeltetés a tervezett technológia betartásával folyik, ezek a terhelő hatások csak a vadbemutató karámok területén jelentkeznek, tehát lokalizálhatók. A többi hatásviselőre vonatkoztatott terhelést elviselhetőnek prognosztizálták.
- ⇓ A kisemlős- illetve madárbemutatók üzemeltetéséből fakadó állandó hatások elviselhető mértékben lesznek hatással a környezeti elemekre.
- ⇓ A látogatók állandó jellegű hatásai jelen ismeretek szerint terhelőek lesznek – lehetnek a vízkészletre, illetve a növényzetre vonatkozóan. A többi hatásviselő környezeti elem károsodását elviselhető mértékűnek találták.
- ⇓ A működésből fakadó időszakos terhelések elviselhető mértékűek maradnak a környezet elemeire.
- ⇓ Megállapították, hogy sem az eddigi ismeretek, sem a veszélyes hibalehetőségek elemzése nem valószínűsít olyan helyzetet, aminek fellépte esetén komoly környezeti kárral kellene számolni. A létesítmény

megszüntetése és az esetlegesen szükséges rekultiváció során jelentős mértékű környezeti terhelés nem fog fellépni.

⇓ A létesítmény hatásterületének vizsgálatakor megállapítást nyert, hogy az a tájképi hatást kivéve, egybeesik a terület határaival. A tájképi hatás elviselhető.

A tervezett létesítmény jelentős környezeti terhelés nélkül kialakítható és működtethető, amennyiben a tervezett technológiai folyamatoktól és munkaműveletektől nem térnek el. A kialakítandó létesítmény megfelelő működtetés esetén egyenesen modellértékű lehet arra vonatkozóan, hogyan lehet a szelíd turizmus, a vadászat-, vadgazdálkodás és a természetvédelem (sokak által összeegyeztethetetlennek vélt) céljait egymás mellett, egymást erősítve megvalósítani. Környezetkímélő technológiák, okszerű és céltudatos működtetési eljárások alkalmazásával, a természetvédelem igényeinek figyelembevételével mindezek kivitelezhetők.

6. A TÉRSÉG JÖVŐKÉPE

A térségben szükségszerűen el kell indulnia egy olyan fejlődési folyamatnak, amely a térség megmaradását és a többi térséggel való lépéstartását célozza. A fejlődésnek önfenntartónak és folyamatosnak kell lennie, amely belső erőforrásokra épít és megfelel azoknak az integrációs törekvéseknek, amelyek várhatóan a következő évezred tendenciái lesznek.

Csak ezek a folyamatos fejlődési folyamatok menthetik meg a térséget a leszakadástól. Csak ezeknek köszönhetően van remény egy fenntartható fejlődést produkáló, a XXI. század emberéhez méltó élet és munkakörülményeket biztosító integrált mégis autonóm kistérség életbenmaradására.

Ennek feltételei az **infrastruktúra** és az **információs hálózat** rohamléptekben történő fejlesztése, valamint a **humánerőforrások** kiaknázása és fejlesztése.

A jövő azoké a térségeké, amelyek mindezeket figyelembe véve képesek úgy allokálni erőforrásaikat, hogy képesek legyenek megfelelni a kor kihívásainak. Bizonyítottan gazdasági fellendülés szükséges a fenntartható fejlődések generálásához és működéséhez.

Ahhoz, hogy a térség belső erőforrásaira támaszkodva, de külső források bevonásával is megalapozza a folyamatos fejlődést tudatos, tervszerű és szakszerű együttműködésre van szükség a térség valamennyi szereplője között.

Az ehhez szükséges szaktudás a térségben működő támogató szervezeteknél koncentrálódott, hozzáférhető.

A fejlesztéshez szükséges források elérhetők, de az elérés megkönnyítése szélesíthetné a fejlesztés anyagi bázisát, így ennek érdekében tudatosabb érdekképviselő szükséges, a forrás addíció gyorsíthatja a fejlesztésbe investált humántőke megtérülését.

6. 1. Javaslatétel

- A környék adottságait kihasználva meg kellene teremteni annak a lehetőségét, hogy Regéc a különféle események megrendezésének színterévé válhassanak (erdei, mezei tájfutás, terepfutás, lovaglás, fogathajtás, horgászversenyek, stb.).
- Fontos, hogy a települések mindegyikének hagyományaira épülő, a település jellegét, hangulatát tükröző helyi rendezvények megszervezésével gazdagítsa a turisztikai kínálatot.

- Figyelmet kell fordítani arra is, hogy lehetőleg az év minden időszakában legyenek aktuális rendezvények, amelyek jól illeszkednek az egyes programokba.
- Téli túrákként ajánlhatók a lovasszán túrák, a természetjárás, a néphagyomány-örzés. Ezeket a több települést is érintő túrákat jól kiegészíthetik az olyan rendezvények, mint a disznótorok, borkóstolók, gasztronómiai bemutatók.
- Tavaszi, nyári, őszi programként ajánlhatók a gyalogtúrák, a lovas és fogatos túrák, a kerékpáros túrák, a gomba- és gyógynövénygyűjtő barangolások és ezekben az évszakokban is eladható termék a népi mesterségek, a néphagyomány-örzés, valamint a ZTK bemutatása.
- A kistérség természeti értékei és egy, a ZTK területén található oktatási központ létrehozása kiváló lehetőséget nyújtanának az érdeklődő turisták számára.

Ami az utóbbi években elkezdődött jó irányba halad, és remélhetőleg mindezt belátható időn belül lényegesebb változások követik, ami egyértelmű feltétele az itt maradásnak és a térség idegenforgalmi fellendülésének.

Az életszínvonal emelkedésével, a belföldi és külföldi turisták számának emelkedése várható. A térség feladata, hogy felkészüljön a fogadásukra, melyre a műemlékek, természeti értékek alkalmassá teszik.